REMZİ KİTABEVİ

W. Shakespeare

YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI

W. Shakespeare
YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI

YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI

W. Shakespeare

Yanlışlıklar Komedyası

Türkçesi:
Bülent Bozkurt

Remzi Kitabevi
Ankara Caddesi, 93 — İstanbul

Çeviride kullanılan metin:
William Shakespeare, *The Comedy of Errors*, edited by T. S. Dorsch, The New Cambridge Shakespeare, Cambridge, 1988.
Ayrıca, başta "The New Penguin Shakespeare" olmak üzere, oyunun başka basımları da dikkate alınmış ve yapılan kıyaslamalar ışığında, bir iki yerde, kullanılan temel metinden ayrılma yoluna gidilmiştir.

Birinci Basım: Haziran 1993

Kapak: Ömer Erduran

ISBN 975-14-0398-7
KTB 93.34.Y.0030.0586

Remzi Kitabevi A.Ş.
Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-İstanbul, 1993
Tel. 522 05 83 - 522 72 48

Evrim Matbaacılık Ltd. Şti.
Selvili Mescit S.3 Cağaloğlu-İstanbul, 1993

İçindekiler

Giriş, 7
Kişiler, 12
Yanlışlıklar Komedyası, 13
Notlar, 109

Giriş

Yanlışlıklar Komedyası (*), Shakespeare'in ilk oyunlarından biri ve aynı zamanda en kısa oyunu. İlk defa 1594 yılında yeni yıl (Noel) şenlikleri sırasında sahneye konduğu sanılıyor. İlk basımı da Shakespeare'in ölümünden sonra, 1623 yılında "First Folio"da yapılmış.

Shakespeare'in bu oyun için yararlandığı kaynaklar arasında Plautus'un *Menaechmi* ve *Amphitruo* oyunları ile "Apollonius of Tyre" adlı Orta Çağ'da çok sevilen romantik bir masal yer alıyor. Shakespeare, kargaşaya yol açan ikizler konusunu *Menaechmi* ("Menaechmus Kardeşler," Türkçe çevirisi *İkizler*)den, uzun yıllar ayrı kaldıkları halde birbirini hâlâ seven eşler konusunu ise "Apollonius of Tyre"dan almış.

Oyunun kısa bir özeti, okurun oldukça karmaşık yapıdaki genel çatıyı aklında tutmasına yardımcı olabilir.

Olaylar, eski çağlarda cinlerin, perilerin, büyücülerin anayurdu olarak bilinen Efes'te geçer. Çılgın ve şaşkın insanlarla dolu büyülü bir âlem atmosferinin egemen olduğu oyunda insanların bir bölümü daha önce hiç görmedikleri ikiz kardeşlerine, bir bölümü, artık bulmaktan ümit kestikleri eşlerine kavuşur, çoğu ise aynı zamanda kendi benliklerinin de varlığını bilmedikleri yönlerinin ortaya çıktığını görür.

Oyunun ilk sahnesinde Siraküza'lı tüccar Egeon, Efes Dükü Solinus'la konuşmaktadır. Egeon, elinde olmadan, Siraküza'ya düşman olan Efes'e gelmek zorunda kalmıştır. Oysa, Efes'te görülen bir Siraküza'lı, bin marklık kefalet bedelini ödeyememesi halinde idam edilecektir.

(*) Shakespeare'in yaşamı ve sanatı ile ilgili kısa bilgi daha önce Remzi Kitabevi tarafından aynı dizide yayımlanan *Bir Yaz Gecesi Rüyası* oyununda, çeviride izlenen yönteme ilişkin açıklamalar ise, yine aynı dizideki *IV. Henry* oyununda verilmiştir.

Egeon'un bu parayı bulma imkânı yoktur. Efes'e geliş nedenini ise Efes Dükü'ne şöyle açıklar: Çok önce, bir iş için ailesiyle birlikte gittiği Epidamnum'da, karısı Emilia "birbirine tıpatıp benzeyen" ikiz oğlan çocuk doğurmuştur. Egeon ve ailesinin kaldığı handa, aynı saatte bir köylü kadının da yine ikiz oğulları olmuştur. Egeon da, büyüdükleri zaman oğullarına köle olarak hizmet etsinler diye bu çocukları satın almıştır. Ancak, memlekete dönerken bindikleri gemi kazaya uğramış, Egeon'un karısı Emilia'yla birlikte, oğullarından ve köle çocuklardan biri kaza sırasında kaybolmuştur. Kendilerinden de bir daha haber alınamamıştır. Kazadan kurtulan ikizler on sekiz yaşına basınca Siraküza'dan ayrılıp kardeşlerini aramaya gitmişlerdir. Onlar da geri dönmeyince, Egeon tek başına yola çıkmış ve beş yıl dolaştıktan sonra kendini Efes'te bulmuştur. Şimdi Egeon, o günün akşamına kadar gerekli kefalet bedelini bulamazsa idam edilecektir.

Bu arada, kardeşlerini aramaya çıkan Siraküza'lı Antipholus'la kölesi Siraküza'lı Dromio, Egeon'la aynı zamanda Efes'e çıkmışlardır. Ama Egeon'la bu iki gencin, birbirlerinin Efes'te olduğundan haberleri yoktur.

Daha önce deniz kazasında kaybolan öteki ikizler (onların da adı Antipholus'la Dromio'dur) de Efes'e yerleşmişlerdir. Ancak, kardeşlerinin varlığından kendilerinin de yakınlarının da haberi yoktur. Bu nedenle, kendileri dahil herkes ikizleri birbirine karıştırmaya başlar ve bu durum büyük yanlış anlama ve yanılgılara, müthiş bir kargaşaya yol açar.

Oyunun sonunda konu hâkim önüne gelir. Ancak, olaylara karışmış olan herkes bir araya toplanınca, iş sarpa sarıp çok geç olmadan kimin kim olduğu anlaşılır. Kocasını yitirdikten sonra Efes'te bir manastıra başrahibe olduğu ortaya çıkan Emilia da düğümün çözülmesine yardımcı olur ve kardeşler kardeşlere, eşler de birbirine ve çocuklarına kavuşur.

Oyun, özetten de bir ölçüde anlaşılacağı gibi, akıl ve mantık sınırlarını oldukça zorluyor. Ama bu, "komedi"nin, hatta çoğu zaman yanlış yönlendirilmiş kıyaslamalarla yaşamla karıştırılan "tiyatro"nun temel özelliklerinden biri. Tiyatro yaşamdan esinleniyor, yaşayanlarca yaratılıyor, ama yaşamdan farklı; her tiyatro oyunu bir anlamda salt yaşananı algılamaya şartlanmış olan akıl ve mantığı zorluyor. Shake-

speare'in "acemilik" dönemi oyunlarından sayılabilecek olan *Yanlışlıklar Komedyası*'nda yer yer abartılı ölçüde görülen bu öğe, oyunu günümüz tiyatro sahnesine aktarmak isteyen bir yorumcu için oldukça zengin bir "absurd" potansiyeline sahip.

Yine, Siraküza'lı bekâr ikizlerin, yanlışlıkla (tarafların bilinç ve iradesi dışında) Efes'li evli ikizlerin eşleriyle "eğlenmek" durumunda kalmaları da, günümüz sahnesi için ilginç olabilecek komedi ve/veya "farce" malzemesi oluşturabilir.

Yanlışlıklar (belki de daha doğru adıyla, "Yanılgılar") *Komedyası*'nda, Shakespeare'in dili kullanmadaki ustalığının, dil ve anlamla oynama merakının, üstün yaratıcılık yeteneğinin ilk ve ilginç örnekleri sık sık görülüyor. Yine bu oyunda yazar, tiyatronun en önemli öğelerinden biri olan kişiler arası etkileşim ve tepkileşim konusunu, değişik görünüm ve sonuçlarıyla işliyor. Kişiler arası etkileşim sürecinde, bireylerin gerçek ve içtenlikli duygu yoğunluğunun zaman zaman fazlaca ağırlık kazanması, gerilim dozunun sık sık artması, en azından metinde, oyunun komediden (veya "farce"dan) drama kaymasına bile yol açabiliyor. Ancak, metnin sahneye aktarılışında ve oyunun bir bütün olarak yorumlanışında komedi veya "farce" unsurunun değişik yönleriyle ön plana çıkması mümkün.

Metinde, ikizlerin bulunduğu sahnelerde kimin kim olduğunu çıkarmak, dolayısıyla olaylar dizisini takip edebilmek oldukça zor. Ama sahnede, yönetmenin kullandığı yönteme ve seyirciye verdiği ipuçlarına bağlı olarak bu iş biraz daha kolaylaşabiliyor. Yine de, oyun başladıktan bir süre sonra Efes'li Antipholus'la Siraküza'lı Antipholus'u; Efes'li Dromio ile Siraküza'lı Dromio'yu birbirinden ayırmak oldukça güçleşiyor. Ancak, oyundaki komedi unsurunun amaçlanan yönde ortaya çıkabilmesi için, oyundaki kişiler kadar olmasa bile, seyircinin de biraz kafasının karışması gerekiyor.

Bu oyunda Shakespeare hem komedi hem de onunla bağdaşmaz gibi görünen gerilim öğesini çok basit, nerdeyse basmakalıp denebilecek bir temele oturtmuş: Efes'li Antipholus'la Siraküza'lı Antipholus ve bunların uşakları Efes'li Dromio ile Siraküza'lı Dromio ikizlerinin tıpatıp benzerliği ve bu benzerlikten doğan kargaşa temeline.

Komedinin de tragedyanın da özünde aykırılık, bağdaşmazlık, uyuşmazlık, gerilim yatıyor. Karşıt anlamlı gibi görünen "komik" ve

"trajik" kavramlarını birbirinden ayıran – bir durumun, şeyin, olgunun komik ya da trajik (veya acıklı) diye nitelendirilmesine yol açan – ise zaman ve mekân, bağlam, ortam, bakış açısı, neden-sonuç ilişkisi gibi unsurlar.

İki insanın birbirine tıpatıp benzemesi aykırı, "norm dışı" bir durum; insanoğlunun görmeye alıştığı, kanıksadığı, "normal" kabul ettiği bir olgu değil. İki maymunun ya da böceğin birbirine benzemesini yadırgamıyoruz, ama iki insanın tıpatıp benzeşmesini, maymunun insana benzemesini (ve Kafka'nın öyküsünde olduğu gibi, insanın böcekleşmesini), ortam ve bağlamın uygun olması şartıyla, komik buluyoruz. Ama, her aykırı durumda olduğu gibi bu tür benzerliklerde de her an karışıklığa ve olumsuz gelişmelere yol açabilme potansiyeli var. Benzerlerin birbiriyle yer değiştirmesi; hele bireyin kendi bilinç ve bilgisi dışında öteki insanlar tarafından başka birinin yerine konması akla sığmayacak sayı ve türde risk taşıyor. Böyle bir yer değiştirme komik de olabilir, acıklı da, tehlikeli veya dehşet verici de. *Yanlışlıklar Komedyası* da komedi olarak nitelendirilmekle birlikte, "komedya"dan da öte, başka olasılıkları arka planda hep canlı tutan bir örgüye sahip.

İngiltere'de Shakespeare'den önce, Orta Çağ edebiyatında ve tiyatrosunda, sonu iyi biten anlatı, öykü ve oyunlar "komedi" olarak tanımlanırmış. Bu tanım bir ölçüde Rönesans ve daha tartışmalı olmakla birlikte, günümüz tiyatrosu için de geçerli.

Orta Çağ tiyatrosunda bir oyunun "komedi" sayılabilmesi için tümüyle "komik" öğeler içermesi şart değil. Sonunun iyi bitmesi, örneğin âşıkların kavuşması, kayıpların bulunması, yaraların sarılması, ölenlerin dirilmesi yeterli.

Rönesans tiyatrosunda ise, Orta Çağ geleneğini sürdüren çok sayıda oyun dışında, bir oyunun komedi sayılabilmesi için hem "iyi" bitmesi hem de genel olarak "komik" (ama yalnızca "gülünç" ya da güldürü ağırlıklı değil, aynı zamanda "hoş", "tatlı ve güzel şeylere yer veren," vb.) olması gerekiyor. *Yanlışlıklar Komedyası*, yoruma ve yaklaşıma göre hem Orta Çağ hem de Rönesans tanımına uyabilecek bir geçiş dönemi oyunu sayılabilir.

Günümüz oyunlarında "başlangıç, gelişme ve bitiş" diye nitelendirilebilecek bir yapıya her zaman rastlanmadığından ve "iyi-kötü", "iyi son-mutlu son" kavramlarının tanımı kısmen değiştiğinden, komedi-

lerin "iyi" veya "mutlu sonla" bitip bitmediği sorusuna eskisi kadar açık cevap verilemiyor. Ancak, değişen "iyi" kavramının yeni kazandığı anlamlar da göz önünde tutulursa, bugün de komedi türünde genel olarak yazar ve yönetmenlerin amacı ile seyircinin beklentilerinin "iyi son" doğrultusunda olduğu söylenebilir.

Görünüşe göre en doğrusu *Yanlışlıklar Komedyası*'nı, kapsamı sınırlı ve anlamı çağlara göre değişen tanımlar içine yerleştirmeye çalışmadan oyunu kâğıt üzerindeki ve sahnedeki esnekliğiyle görmeye ve değerlendirmeye çalışmak. Çoğu oyun için geçerli bu yaklaşım; ama özellikle bu oyun, hemen her sahnede okur/seyirciyi birbiriyle bağdaşmayan yönlere çeker gibi olduğundan (görünüşte aynı kişinin birbiriyle bağdaşmayan kimliklere bürünmesi gibi), belki biraz daha hazırlıklı olmak gerekiyor.

Seyirciyi şaşırtmayı, hazırlıksız yakalamayı her zaman seven Shakespeare bu oyunda da, bildiğimiz yaşama benzemeyen, ama yine de o yaşamın bilmediğimiz, düşünmeyi belki akıl etmediğimiz pek çok yönüne ışık tutan tılsımlı bir varoluş düzlemi sunuyor bize.

Bülent Bozkurt

KİŞİLER

SOLINUS, Efes Dükü
EGEON, Siraküza'lı bir tüccar

EFES'Lİ ANTIPHOLUS'la
SİRAKÜZA'LI ANTIPHOLUS, ikiz kardeşler; Egeon'la Emilia'nın oğulları

EFES'Lİ DROMIO ile
SİRAKÜZA'LI DROMIO, ikiz kardeşler; Antipholus kardeşlerin uşakları

BALTHAZAR, bir tüccar
ANGELO, bir kuyumcu
BİR TÜCCAR, Siraküza'lı Antipholus'un arkadaşı
BAŞKA BİR TÜCCAR, Angelo'nun alacaklısı
DOKTOR PINCH, bir öğretmen
EMILIA, Efes'te yaşayan bir rahibe, Egeon'un karısı
ADRIANA, Efes'li Antipholus'un karısı
LUCIANA, Adriana'nın kız kardeşi
LUCE (veya NELL), Adriana'nın hizmetçisi ve aşçısı
FAHİŞE

Zindancı, cellat, görevliler, tüccarlar ve ilgililer

Olayların geçtiği yer: Efes

YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI

BİRİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Efes'te bir meydan. Maiyeti ile birlikte Efes Dükü Solinus, Siraküza'lı Tüccar Egeon ve Zindancı girer.)

EGEON

Haydi Solinus, söyle sonumun geldiğini,
Ver şu ölüm cezasını da bitir dertlerimi.

DÜK

Siraküza'lı tüccar, bırak artık yakarmayı;
Yasalar ne diyorsa onu yapmak zorundayım.
Sorumlusu da, sizin o aman bilmez, gaddar Dükünüz.
İyi niyetle iş yapmaya çalışan tüccarlarımız
Sırf canlarını kurtarmaya yetecek paraları yok diye,
Dükün o katı yasalarını kanlarıyla mühürlediler.
İşte bu yüzden, son günlerde,
Öyle bir kin ve düşmanlık ortamı doğdu ki,
Hınçla kararmış gözümüzde merhamete yer olamaz.
Biliyorsun, senin uzlaşmaz yurttaşlarınla aramızda
Bu kanlı çatışmalar başlayalı,
Hem Siraküza'lıların hem bizim karşılıklı
Yüce kurullarımızda aldığımız karar uyarınca,
Artık bu düşman şehirlerden ikisine de
Karşı taraftan kimse giremiyor.
Dahası, Efes'de doğmuş biri
Siraküza'da pazarda ya da panayırda görüldüğü an;

Veya, Siraküza doğumlu biri
Efes limanına girdiği an ölmüş demektir;
Mallarına da Dük tarafından el konur.
Ancak, eğer bin mark bulabilirse,
Cezası kaldırılarak kurtulabilir.
Oysa sen varını yoğunu toplasan,
Fazla fazla yüz mark etmez bile.
Bu nedenle, yasa uyarınca ölüme mahkûmsun.

EGEON
Eh, tesellim şu: Nasıl bittiyse senin sözlerin,
Gün batınca bitecek benim de dertlerim.

DÜK
Pekâlâ Siraküza'lı, kısaca anlat bakalım,
Neden ayrıldın memleketinden
Ve Efes'e hangi amaçla geldin?

EGEON
Anlatılmaz dertlerimi anlat demeseydin de
Ne dersen deseydin bana keşke!
Yine de, herkes bilsin ki,
Beni buraya gönderip sonumu hazırlayan
Suç işleme isteği değil, doğal duygularım.
Onun için, acım elverdiğince anlatayım olanları.
Siraküza'da doğdum ve orada evlendim;
Oysa kadıncağız bensiz mutlu olacakmış meğerse!
Ama, bahtımız kara çıkmasa, benimle de olurdu.
Çok güzel günlerimiz geçti birlikte;
Epidamnum'a [1] yaptığım verimli seyahatler sonucu
Servetimiz arttı. Sonra,
Orada işlerimi yürüten adam ölünce,
Sahipsiz kalan mallar ziyan olmasın diye
Eşimin sıcak kucağını bırakıp
Oraya gitmek zorunda kaldım.
Ama ayrılığımız altı ay bile sürmedi.

Kadınların taşımak zorunda olduğu
O zevkli yükün zahmetiyle bitkin düştüğü halde,
Karım da hazırlığını yapıp peşimden geldi
Ve bulunduğum yere sağ salim vardı.
Burada çok geçmeden,
Nur topu gibi iki oğlan anası olmanın sevincini tattı.
Birbirine öyle benziyordu ki ikizler, şaşardınız;
Adları farklı olmasa ayırmak imkânsızdı. (2)
Çocukların doğduğu saatte, aynı handa,
Yoksul bir kadıncağız da doğum yapmış
Ve birbirinin tıpkı iki oğlan getirmişti dünyaya.
Anneleri çok fakir olduğundan
Çocukları ben satın aldım
Ve oğullarıma hizmet etsinler diye yetiştirdim.
İkizleriyle az buz gurur duymayan karım,
Her gün, eve dönelim diye beni sıkıştırmaya başladı.
Ben de, ister istemez olur dedim.
Maalesef apar topar bindik gemiye.
Epidamnum'dan bir fersah uzaklaşana dek,
Rüzgârlardan buyruk almadan kıpırdamayan derinliklerden
Başımıza bir şey geleceğine dair
Ürkütücü bir işaret filan almamıştık.
Ama çok geçmeden umutlarımız suya düştü;
Göklerden ancak süzülebilen soluk ışık
Korku dolu içimize, yanı başımızdaki ölümün
Uğursuz gölgesini düşürmekte gecikmedi.
Bana kalsa uğraşmadan bırakacaktım kendimi kucağına;
Ancak karımın, olacakları düşündükçe
Dayanamayıp hiç durmadan gözyaşı dökmesi ve,
Korku nedir bilmedikleri halde,
Ona bakıp ağlayan zavallı bebeklerin
İç parçalayan hıçkırmaları karşısında
Hem onlar, hem de kendim için

Ölümü geciktirme yolları aramak zorunda kaldım.
Aslında yapacak tek şey kalmıştı:
Gemiciler kendilerini kurtarmak için
Bizim kayığı alarak açılmışlar
Ve batmak üzere olan tekneyi bize bırakmışlardı.
Karım, sonra doğan çocuğu kayırarak,
Denizcilerin fırtınalı havalarda kullandığı
Küçük bir direğe bağlamış,
O çocuğa da, öteki ikizlerden birini bağlamıştı;
Bu arada ben de öteki çocukları koruyordum.
Çocukları böylece hallettikten sonra, karımla ben,
Gözlerimizi korumamızdaki çocuklardan ayırmadan,
Kendimizi büyük direğin birer ucuna bağladık.
Bu şekilde, akıntıya uyarak,
Tahminimize göre Korint'e kadar sürüklendik.
Sonunda gözlerini yeryüzüne çeviren güneş
Felaketimize yol açan dumanları dağıttı.
Özlediğimiz ışıkları sayesinde deniz durulunca,
Uzakta hızla yaklaşan iki gemi gördük:
Biri Korint'ten öbürü Epidaurus'tan.
Ama gemiler daha yanımıza gelmeden...
Ah, ama bu kadarı yeter artık!
Anlatacağımı anlattım; gerisini siz tahmin edin.

DÜK

Yok yok, devam et ihtiyar, kesme hikâyeni;
Bağışlama gücümüz yok, ama merhamet duygumuz var.

EGEON

Ah, tanrılarda da olsaydı ondan biraz,
Şimdi onlara acımasız demeye gerek duymazdım.
Çünkü, gemiler iki kere beş fersah aşıp
Bize ulaşamadan, azman bir kaya çıktı karşımıza.
Korkunç bir hızla kayaya bindirmemizle,
O ana kadar bize yardımcı olan direğin

Ortadan ikiye ayrılması bir oldu.
İşte böyle haksızca ayırdı kader bizi
Ve ikimize de hem sevinecek,
Hem yakınacak bir şey bıraktı.
O zavallı kadıncağızın hissesine düşen kısım,
Keder payı aynı olsa da, yükte hafif olduğundan,
Rüzgârla daha hızlı sürüklendi
Ve üçü de gözümüzün önünde, tahminimize göre,
Korint'li balıkçılar tarafından kurtarıldı.
Sonunda başka bir gemi de bizi aldı
Ve kimi kurtardıklarını bildiklerinden,
Kazazede konuklarını yürekten ağırladılar;
Öyle ki, tekneleri çok yavaş olmasa,
Neredeyse bizim için
Balıkçıların avlarını ellerinden alacaklardı.
Her neyse, sonra rotalarını limana çevirdiler.
İşte böyle koptu mutlulukla aramdaki bağ.
Felaket üstüne felaketle uzayıp giden ömrüm
Bahtsızlığımın acı hikâyelerini
Anlatmakla geçiyor artık.

DÜK

Öyleyse, hüzünle andığın insanların hatırı için,
Beni kırma; şu ana kadar onların da senin de
Başına neler geldi, hepsini anlat.

EGEON

Oğullarımın en küçüğü – ve kaygılarımın en yaşlısı – [3]
On sekiz yaşına gelince kardeşini merak etti
Ve, kendisi gibi kardeşinden ayrılmış olan
Ama kardeşiyle aynı adı taşıyan uşağıyla birlikte
Kardeşlerimizi aramaya çıkacağız diye tutturdu.
Böylece, bir sevdiğim bulunacak derken,
Bir başka sevdiğimi kaybetme tehlikesini
Göze almak zorunda kaldım. Bana gelince,

Beş yıl Yunanistan'ı kıyı bucak taradım;
Asya'da dolaşmadık yer bırakmadım;
Sonra da memlekete dönerken Efes'e uğradım.
Gerçi orada onları bulacağımdan ümidim yoktu,
Ama, insanoğlunun yaşadığı hiçbir yeri
Aramadan dönmemeye kararlıydım.
İşte hayatımın hikâyesi burada sona eriyor.
Eğer bunca eziyet sonunda, hiç değilse
Yaşadıklarını gösteren bir ize rastlasaydım,
Şimdi ölüme giderken mutlu olurdum.

DÜK

Bahtsız Egeon! Yazık ki kader,
Felaketlerin en acısını sana layık görmüş.
İnan ki, yasalarımıza aykırı olmasaydı,
Tacıma, andıma, mevkiime ters düşmeseydi
– Ki hükümdarlar bile çaresizdir bu durumda –
Ruhum avukatlığını alır, davanı savunurdu.
Ancak, her ne kadar ölüme mahkûm olsan
Ve verilmiş ceza kaldırılamazsa da,
Şerefimize büyük gölge düşmesi pahasına,
Sana elimden gelen iyiliği yapacağım.
Bu nedenle, tüccar, sana bir gün süre tanıyorum;
Git Efes'te ne kadar dostun varsa bul;
Rica et, yalvar, gerekli parayı temin et,
Ki yaşayabilesin. Yoksa ölümden kurtulamazsın.
Zindancı, al götür onu.

ZİNDANCI

Peki Lordum.

EGEON

Hadi Egeon, umutsuz ve çaresiz, düş yola;
Cansız sonunu [4] biraz daha ertele.

(Çıkarlar.)

İkinci Sahne

(Pazar Yeri. Siraküza'lı Antipholus, bir Tüccar ve Siraküza'lı Dromio girer.)

TÜCCAR

Aman ha, Epidamnum'danmış gibi yapın,
Yoksa hemen malınıza el koyarlar.
Daha bugün, buraya geldi diye
Siraküza'lı bir tüccarı yakalamışlar;
Canını kurtarmaya yetecek parayı bulamadığı için,
Şehrin yasaları uyarınca,
Yorgun güneş ufukta batmadan adam ölecek.
Al işte, bende duran paranı veriyorum.

S. ANTIPHOLUS

Al Dromio, kaldığımız Centaur hanına götür bunu;
Ben gelene kadar da oradan ayrılma.
Yemek vaktine bir saat var;
O zamana kadar ben biraz şehri gezeyim;
Esnafı göreyim, binalara bakayım.
Sonra hana döner yatarım.
Yolculuktan kaskatı kesildim, bitkin düştüm.

S. DROMIO

Doğrusu eline bu kadar parayı verdin mi,
Sözünü dinlemeyip duracak adam zor bulunur.

(Çıkar).

S. ANTIPHOLUS

Güvenilir bir köledir bu, bayım. Üstelik,
Ne zaman dertli ya da keyifsiz olsam,
Neşesiyle tasamı dağıtmasını bilir.

Hadi, isterseniz şehirde biraz gezelim;
Sonra bizim hana gider birlikte yemek yeriz.

TÜCCAR
Yazık ki gelemem, bayım: Birkaç tüccarla
Oldukça kârlı iş bağlamayı umuyorum;
Onlara davetliyim. Affınızı dilerim.
Ama sizinle saat beşte pazar yerinde buluşur,
Yatma saatine kadar birlikte vakit geçiririz.
Şimdi şu iş için hemen ayrılmak zorundayım.

S. ANTIPHOLUS
Hadi güle güle o zaman.
Ben de şöyle bir dolaşıp şehri göreyim bari.

TÜCCAR
Umarım gönlünüzce vakti geçirirsiniz bayım.

(Çıkar.)

S. ANTIPHOLUS
Gönlümün aradığına ulaşamadıktan sonra,
Gönlümce vakit geçirmek ne mümkün!
Şu dünyada bir su damlasıyım aslında:
Okyanusta bir başka damla arayan;
Rasgele düştüğü yerde "adaşım nerede," diye soran,
Ama onu bulayım derken kendi kaybolan bir damla.
İşte böyle, bir anneyle bir kardeş arıyorum ama,
Onları bulmak kısmet olmadığı gibi,
Kendim de kayboluyorum.

(Efes'li Dromio girer.)

İşte benim günümün tarihini gösteren takvim geliyor. (5)
Ne oldu? Niye bu kadar çabuk döndün?

E. DROMIO
Çabuk mu döndüm? Geç bile kaldım aslında.

Horoz yandı gitti, domuz şişten düştü;
Saat on ikiyi çoktan vurdu. (6)
Hanımefendinin şaplağı suratıma indi.
Neden? Et soğuyunca suyum ısındı da ondan.
Et niye soğudu? Eve gelmediniz de ondan.
Eve gelmediniz, çünkü iştahınız yoktu;
İştahınız yoktu, çünkü orucu bozdunuz.
Ama bugünkü kaçamağınızın bedelini
Oruç tutmakla dua etmek nasıl olurmuş
İyi bilen bizler ödüyoruz.

S. ANTIPHOLUS
Saçmalamayı bırak da söyle lütfen,
Sana verdiğim parayı ne yaptın?

E. DROMIO
Yani, hanımın kuskunu (7) için saraça öde diye
Geçen çarşamba verdiğin altı peniyi mi?
O parayı saraça verdim efendim, bende değil.

S. ANTIPHOLUS
Şakayı bırak; havasında değilim şu anda.
Lafı dolaştırmadan söyle, para nerede?
Biz burada yabancıyız; neye güvenerek
Bu kadar parayı başkasına emanet edebildin?

E. DROMIO
Ne olur efendim, şakalarınızı yemekte yapın.
Hanımım gönderdiği için böyle soluk soluğa kaldım;
Ama sizi almadan dönersem soluğumu keser vallahi;
Sizin suçunuzun hesabını tutmak için
Benim kafama çentik açar mutlaka.
Bence sizin kursağınız da benimki gibi
Haberciye gerek kalmadan saati çalıp
Sizi vaktinde eve yollamalı.

S. ANTIPHOLUS
Bana bak Dromio, bu maskaralıkların sırası değil;
Onları daha keyifli olduğumuz bir zamana sakla.
Sana emaneten verdiğim altınlar nerede?

E. DROMIO
Bana mı efendim? Siz bana altın filan vermediniz ki!

S. ANTIPHOLUS
Bana bak adam, adi adam, yetti bu soytarılık;
Neydi sana söylenen, ha? Neden yapmadın onu?

E. DROMIO
Efendim, bana söylenen, sizi pazar yerinden alıp
Yemeğe evinize, Anka'ya (8) getirmemdi.
Hanımımla kardeşi de sizi bekliyor.

S. ANTIPHOLUS
Dinim hakkı için bana derhal cevap ver;
Paramı emin bir yere koydun mu, koymadın mı?
Yoksa, yerli yersiz maskaralık edip duran
O sırıtkan kafanı kırarım şimdi.
Nerede benden aldığın bin mark ha? Ne oldu paralar?

E. DROMIO
Vallahi benim bildiğim,
Siz elinize geçeni kafamda paralarsınız;
Hanımım da ne bulsa sırtımda paralar.
Başka paralardan filan haberim yok benim.
Eğer ille de öde diyorsanız bana, yapardım ama,
Bunları almak isteyeceğinizi pek sanmam.

S. ANTIPHOLUS
Hangi hanımdan bahsediyorsun be?
Ne hanımı, alçak köle, ha, ne hanımı?

E. DROMIO
Siz efendimin eşi, Anka'daki hanımım;

Siz gelene kadar oruç tutmaya kararlı
Ve bir an önce eve yemeğe gelmenizi diliyor.

S. ANTIPHOLUS
Söylediklerim kulağına girmedi demek;
Önümde durmuş hâlâ dikleniyorsun öyle mi?
Seni ahmak herif; al bakalım öyleyse.

(E. Dromio'yu döver.)

E. DROMIO
Hiç anlamadım efendim! Allah aşkına vurmayın efendim!
Duracağınız yok galiba! En iyisi tabanları yağlamak!

(Çıkar.)

S. ANTIPHOLUS
Vay canına, ne dolap çevirdiyse,
Bütün paramı iç etti bu alçak herif.
Dediklerine göre şehir madrabaz kaynıyormuş:
El çabukluğuyla göz boyayan hokkabazlar,
Karanlık işlerle akıl çelen büyücüler,
Ruhları öldürüp bedenleri çarpıtan cadılar,
Kılık değiştirmiş dolandırıcılar,
Avaz avaz ilaç pazarlayan şarlatan doktorlar
Ve bunlar gibi bir sürü düzenbaz
Her yanı sarmış.
Eğer gerçekten böyleyse, bir an önce kaçmalı buradan.
İyisi mi, Centaur'a gidip şu köleyi bulayım.
Param hiç de güvencedeymiş gibi gelmiyor bana.

(Çıkar.)

İKİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(E. Antipholus'un evinin önündeki meydan. E. Antipholus'un karısı Adriana ile kardeşi Luciana girer.)

ADRIANA
Ne kocamdan haber var ne de köleden;
Adama da, koş efendini bul demiştim.
Şu işe bak Luciana, saat iki oldu.

LUCIANA
Belki de tüccarın biri davet ettiyse,
Pazar yerinden doğru yemeğe gitmiştir.
Hadi abla gel, biz yiyelim; söylenmeyi de bırak;
Erkek, özgürlüğünün efendisidir;
Tek efendileri var erkeklerin, o da zaman.
Zamana göre, gelir ya da giderler.
Onun için en iyisi sabırlı ol ablacığım.

ADRIANA
Onların özgürlüğü niye bizimkinden çok peki?

LUCIANA
İşleri hep dışarda da ondan.

ADRIANA
Ne zaman ben de onunla gitmek istesem aksileniyor.

LUCIANA
Ama o, senin isteğinin yuları sayılır.

ADRIANA
Bence bu yuları takmaya ancak eşekler razı olur.

LUCIANA
Ama dikkafalı özgürlüğün de sonu kırbaçtır.
Gökkubbenin altında sınırsız hiçbir şey yok.
İster karada, ister denizde, ister havada,
Hayvan, balık, kanatlı, ne varsa dünyada,
Erkeğinin hizmetinde, onun buyruğunda;
O hepsinin efendisi, Tanrı'ya hepsinden yakın;
Hâkimi şu yeryüzünün, fırtınalı denizlerin.
Aklıyla ve ruhuyla balıktan, kuştan farklı olan
İnsanın da erkeği, dişinin efendisi ve hükümdarıdır.
İyisi mi sen isteklerinde onların suyuna gitmeye bak.

ADRIANA
Bu köleliğin yüzünden evlenemiyorsun sen.

LUCIANA
Ondan değil, evlilik döşeğinin dertlerinden.

ADRIANA
Ama evli olsaydın senin de sözün geçerdi evde.

LUCIANA
İtaate alışmadan önce aşka yer yok içimde.

ADRIANA
Ya kocan başkasının peşinden giderse?

LUCIANA
Geri dönene kadar beklerim ben de evde.

ADRIANA
Ne sabırmış sendeki de?
Şimdi anlaşılıyor neden böyle geciktiğin.
Başka amacı olmayandan ne beklenir zaten!
Felaketle sarsılmış, perişan bir insanı
Ağlıyor gördüğümüzde, sus demek kolay gelir;

Ama aynı acının yüküyle biz iki büklüm olunca,
Çok daha zor dayanır, daha fazla yakınırız.
Seni üzen, duygusuz bir eşin olmayınca,
"Sabırlı ol, sakin ol," demek kolay gelir sana.
Ama bir gün sen de benim gibi haksızlığa uğra da,
Bak bakalım ne kalmış o soytarı sabrından. (9)

LUCIANA

Bilmem, belki bir gün sırf denemek için evlenirim.
İşte adamın geliyor, kocan da yakındadır sanırım.

(Efes'li Dromio girer.)

ADRIANA

Ee, ağır kanlı efendinin gelişi eli kulağında mı?

E. DROMIO

Hayır, şimdilik iki eli benim kulaklarımda; istersen kulaklarıma sor.

ADRIANA

Peki konuştun mu onunla? Niyeti neymiş, öğrendin mi?

E. DROMIO

Söyledi durdu ama, her defasında şaplağı kulağımı kapattığından anlayamadım bir türlü.

LUCIANA

Herhalde çok karanlık konuştu ki, ne dediğini çıkaramadın.

E. DROMIO

Hayır, sürekli çıkardığı yumruklardan gözüm karardığı için kendimde değildim.

ADRIANA

Ama ne olur söylesene, eve geliyor mu?
Aslında hiç karısını gücendirmek istemez.

E. DROMIO

Vallahi hanımefendi, azgın bir boğaya benziyordu bugün.

ADRIANA
Azgın boğa mı dedin, seni kendini bilmez!

E. DROMIO
Yani, boynuzlu demek istemedim,
İyice çıldırmış demek istedim.
Eve yemeğe gelmesini söylediğimde
Benden bin altın istedi.
Ben "Yemek vakti," dedim. O "Altınlarım," dedi.
"Etiniz yanıyor," dedim. "Altınlarım", dedi.
"Geliyor musunuz," dedim. "Altınlarım," dedi,
"Sana verdiğim bin mark nerede alçak herif?"
Ben, "Domuz," dedim, "yandı bile." "Altınlarım," dedi.
"Hanımım," dedim. "İpte sallansın hanımın,
Hanımın da kimmiş; hanımına dedirtme şimdi," dedi.

LUCIANA
Kim dedi?

E. DROMIO
Efendim dedi.
"Ben," dedi, "ev, karı, hanım manım tanımıyorum," dedi.
Sonuçta dilimle getirmem gereken mesajı,
Sayesinde, sırtımda getiriyorum;
Çünkü, malum, dayağı oradan yedim.

ADRIANA
O zaman oraya geri git köle ve getir onu eve.

E. DROMIO
Geri gidip bir dayak daha mı yiyeyim yani!
Ne olursunuz, başka bir haberci gönderin.

ADRIANA
Yürü dedim köle, yoksa,
Yararım kafanı boydan boya.

E. DROMIO
Eh, o da enine yardı mı haçı tamamlar;
Bizim de sizler sayesinde kutsal bir kafamız olur.

ADRIANA
Defol, zevzek köylü! Git getir efendini hadi.

E. DROMIO
Bakıyorum hop oraya hop buraya gidip geldikçe,
Beni futbol topu sandınız;
O tepiyor size gönderiyor, siz tepiyorsunuz, ona.
Hizmetinizde ömrüm yeter, sağlam kalırsam,
Hiç değilse beni meşin kaplatın bari.

(Çıkar.)

LUCIANA
Hadi hadi, sinirden bayağı yüzün sarktı.

ADRIANA
Ben bir güler yüzün hasretini çekerken evde,
O şimdi yosmalarla cilveleşiyor herhalde.
Eğer yıllar, zavallı yanaklarımdan
Çekici güzelliği alıp götürdüyse,
Değerini bilmeyip boşa harcayan o yine.
Sohbetim mi yavan? Aklım mı kıt?
Dili tatlı, zekâsı keskin olmasa bile insanın,
Anlayış görmedi mi, olan da körlenir gider.
Cicili bicili giysilere kanıyorsa eğer,
Suç bende değil ki; kılığım ondan sorulur çünkü.
Aksayan ne varsa bende, aksatan o aslında.
Çirkin yanım varsa da, kaynağı bence onda.
Kaçmış olsa da güzelliğimin rengi,
Bir güneşli bakışı hemen getirir geri.
Ama, geyiğin dikbaşlısı, onun yaptığı gibi,
Çiti kırar, dışarda otlar;
Benim gibi zavallılar da böyle aptal aptal bekler.

LUCIANA
Ayıp ayıp, bırak bu kıskançlığı;
Sen zararlı çıkarsın sonra.

ADRIANA
Ancak duygusuz ahmaklar boşverir bu haksızlığa.
Biliyorum, gözleri başka yere takıldı;
Yoksa şimdiye çoktan eve dönmüştü.
Biliyor musun, bana bir altın zincir söz vermişti.
Hiç değilse onu başkasına vermese bari;
Döşeğinde de huzuru korumuş olurdu.
Görüyorum ki, en parlak mücevherin bile;
Güzelliği gidiyor bir gün.
Dokunmakla altına bir şey olmaz derler;
Ama çok ellendi mi, altın da yıpranır zamanla. (10)
Yalan dolanla adı lekelenmeyecek
Kimse yoktur şu dünyada.
Güzelliğim artık ona hoş gelmediğine göre,
Kalanı da silip atayım bari gözyaşlarımla
Ve gözyaşı dökerken *ölüp gideyim.*

LUCIANA
Şu çılgın kıskançlık
Kaç budalanın başını yedi kimbilir!
(Çıkarlar.)

İkinci Sahne

(Efes'te Pazar Yeri. Siraküza'lı Antipholus girer.)

S. ANTIPHOLUS
Eh, Dromio'ya verdiğim altınlar Centaur'da,

Güvencede. O vesveseli köle de,
Nerede olduğumu kendince kestirmiş,
Hanc;dan da sormuş, beni aramaya çıkmıştır.
Onu pazardan kovduğumdan beri görmedim.
Hah, işte geliyor.

(Siraküza'lı Dromio girer.)

Ne o bayım, keyifli havanız sürüyor mu?
Okşanmayı sevdiysen, hadi başla yine şaklabanlığa.
Centaur'u hiç görmedin; altından filan haberin yok;
Hanımın beni eve yemeğe bekliyor; evim Anka'da...
Böyle kaçıkça cevaplar verdiğine göre
Aklını kaçırmıştın herhalde, ne dersin?

S. DROMIO
Ne cevabı efendim? Bunları ne zaman söylemişim?

S. ANTIPHOLUS
Daha demin, tam burada; yarım saat bile olmadı.

S. DROMIO
Bana altınları verip
Centaur'a gönderdiğinizden beri sizi görmedim.

S. ANTIPHOLUS
Alçak herif, altın filan almadım demedin mi,
Hanımından, yemekten söz etmedin mi bana. Umarım,
Yaptığından hiç hoşlanmadığımı da fark etmişsindir.

S. DROMIO
Sizi böyle keyifli gördüğüme sevindim.
Ama bu oyunu anlayamadım; söylesenize, ne oluyor?

S. ANTIPHOLUS
İyi iyi, eğlen; devam et küstahlığa!
Oyun sandın öyle mi? Al o zaman, al sana!

(Dromio'yu döver.)

S. DROMIO
Vurmayın efendim, ne olur. Şakanız kakaya döndü.
Niye yapıyorsunuz bunu bana?

S. ANTIPHOLUS
Ara sıra seni kendime yakın bilip yüz verdim,
Karşıma alıp konuştum, şakalaştım diye
Şımarıp kendini unuttun,
Yerli yersiz sırnaşmaya başladın.
Aptal sinekler bile eğlenmek için güneşi kollar;
Işıklarını sakladığı zaman kovuklara sokulurlar.
Benimle oyun oynamak istediğin zaman, havamı kolla;
Tavrını bana göre ayarlamayı öğren;
Yoksa o taş kafana vura vura öğretirim.

S. DROMIO
Bırakın kafayı, kale kapısı olsa bu kadar dövülmeye dayanmazdı. Biraz daha vurursanız, kafama ya miğfer takmak, ya da önüne duvar örmek zorunda kalacağım; yoksa bu gidişle beynim enseme inecek. Ne olur söyler misiniz efendim, bu dayağı niye yiyorum?

S. ANTIPHOLUS
Bilmiyor musun?

S. DROMIO
Bildiğim tek şey sopa yediğim.

S. ANTIPHOLUS
Neden yiyorsun söyleyeyim mi?

S. DROMIO
Evet efendim, neden ve niçin; malum ya, her nedenin bir de niçini olurmuş.

S. ANTIPHOLUS
Nedeni, küstahlık ettiğinden,
Niçiniyse, bunu yine yaptığın için.

S. DROMIO
Ne uyum varken ne anlam,
Nedeninde niçininde;
Kim görmüş adam dövüldüğünü
Böyle rasgele.
Her neyse, teşekkürler efendim.

S. ANTIPHOLUS
Teşekkür mü; neden?

S. DROMIO
Vallahi, efendim, yapmadığım bir şey karşılığı bana verdikleriniz için.

S. ANTIPHOLUS
Gelecek sefere yaptıkların karşılığı bir şey vermem, olur biter. Bu arada, söylesene yemek zamanı geldi mi?

S. DROMIO
Hayır efendim, bana yapılan muamelenin ete yapılması gerekiyor önce.

S. ANTIPHOLUS
Öyle mi beyefendi, neymiş o?

S. DROMIO
Dövülmesi gerekiyor.

S. ANTIPHOLUS
Ama bayım, dövülürse kurumaz mı?

S. DROMIO
Kurursa, efendim, sakın ağzınıza koymayın.

S. ANTIPHOLUS
Nedenmiş o?

S. DROMIO
Yine tepeniz atar ve dayaktan suyumu çıkarırsınız da ondan. (11)

S. ANTIPHOLUS
Sen de, bayım, yerinde şaka yapmasını öğren; her şeyin bir zamanı var.

S. DROMIO
Gene kızmayacağınızı bilsem buna karşı çıkardım.

S. ANTIPHOLUS
Hangi gerekçeyle?

S. DROMIO
Vallahi, efendim, Pederimiz Zaman'ın o kel kafası kadar açık bir gerekçeyle.

S. ANTIPHOLUS
Duyalım bakalım.

S. DROMIO
İnsanın saçı kendiliğinden dökülmüşse, zamanla saçına yeniden kavuşamaz.

S. ANTIPHOLUS
Bedel ve devir yoluyla da kavuşamaz mı? (12)

S. DROMIO
Evet, bir peruğun bedelini öder ve başka birinden kalma saçı devralabilirse.

S. ANTIPHOLUS
Tüy denen çıkıntıdan bol şey yokken, Zaman niye böyle hasislik ediyor?

S. DROMIO
Çünkü onu hayvanlara nasip etmiş; insana da saçtan kıstığı kadar akıl vermiş.

S. ANTIPHOLUS
Peki saçı aklından çok bunca insana ne demeli?

S. DROMIO
Aklı olan saçını kaybeder nasıl olsa.

S. ANTIPHOLUS
Yani sence, saçı olan herkes aklı kıt namuslu vatandaş, öyle mi?

S. DROMIO
Namuslunun da, eğleneyim derken tüy dökeni çok olur [13], ama bu da onun yararına.

S. ANTIPHOLUS
Hangi nedenle?

S. DROMIO
İki nedenle, üstelik ikisi de sağlam.

S. ANTIPHOLUS
Hadi canım, sağlam olamaz.

S. DROMIO
Peki, kesin o zaman.

S. ANTIPHOLUS
Yoo, kandırmacada kesinlik olmaz.

S. DROMIO
İyi hadi, belli nedenlerle.

S. ANTIPHOLUS
Neymiş onlar?

S. DROMIO
Birincisi, saç yaptırmak için para harcaması gerekmez; ikincisi ise, çorbasına kıl düşecek diye korkmaktan kurtulur.

S. ANTIPHOLUS
Hani her şeyin bir zamanı olmadığını kanıtlayacaktın?

S. DROMIO
Aman efendim, kanıtladım ya: Örneğin, doğal olarak kaybedilen saça yeniden kavuşmak için zaman yok.

S. ANTIPHOLUS

Ama buna niye zaman olmadığını somut olarak açıklayamadın.

S. DROMIO

Öyleyse düzeltiyorum: Zamanın kendisi dazlak olduğundan, dazlak zamanın, dünyanın sonu gelene dek, dazlak köleleri olacaktır.

S. ANTIPHOLUS

Evet, sonuçta da bir kellik olacağı belliydi zaten.

(Adriana ve Luciana girer.)

Hey, şu karşıdan el edenler de kim?

ADRIANA

İyi iyi, Antipholus, serin dur, surat as;
Gönlünde başkası var belli.
Ben de ne Adriana'yım, ne de senin karın.
Oysa yeminler ettiğin zamanı bilirim,
"Hiçbir söz müzik değil kulaklarımda,
Hiçbir şey hoş gelmiyor gözlerime,
Hiçbir şeye dokunasım yok ellerimle,
Hiçbir yemeğin tadı yok ağzımda;
Seninle konuşmadıkça,
Sana bakmadıkça,
Sana dokunmadıkça,
Seninle birlikte olmadıkça sofrada," diye.
Nasıl oldu da sen, benim kocam,
Kendine böyle yabancılaştın, ah nasıl oldu bu?
Kendine, yani bana yabancı oldun.
Oysa benliğinin ayrılmaz, bölünmez parçası,
Değil miydim ben?
Sahip olduğun her şeyden değerli değil miydim?
Ah, koparma kendini benden ne olur!
Bil ki, dönen bir girdabın içine

Bir damla su bıraktığında,
Aynı damlayı, başka suya karışıp çoğalmadan,
Ya da azalmadan [14] geri almak,
Ne kadar kolaysa, senin de,
Beni götürmeden kendini benden alman
O kadar kolay artık.
Kimbilir ne ağır gelirdi sana,
Benim hoppalık ettiğimi söyleseler,
Sana adanmış şu bedeni
Serserilere peşkeş çekip kirletiyor, deselerdi.
Yüzüme tükürmez miydin, kovmaz mıydın beni,
"Koca" sıfatını başıma fırlatmaz mıydın;
Kahpe suratımın lekeli derisini söküp,
Hain elimden evlilik yüzüğünü kesip almaz mıydın;
Beni boşayacağına yürekten and içip,
Kırıp atmaz mıydın o yüzüğü?
Evet, biliyorum yapardın bunları
Ve bana kalırsa iyi de ederdin;
Çünkü zina lekesi var içimde.
Kanıma şehvet günahı karıştı;
Çünkü, eğer seninle ikimiz birsek,
Sen ihanet ettiğin anda,
Etindeki zehir bana da geçer,
Sendeki hastalık bana da bulaşır.
Ama sen gerçek döşeğine sadık kalır,
Ondan şaşmazsan,
Ben lekelenmeden yaşarım,
Sen de şerefinden olmazsın.

S. ANTIPHOLUS
Bana mı söylüyorsunuz bunları, sevgili bayan?
Ben sizi tanımıyorum bile.
Efes'e geleli daha iki saat oldu.
Ne memleketinizi gördüm daha önce,

Ne sizin konuşmanızı duydum.
Her sözünüzü de aklımı iyice vererek dinledim,
Ama birini bile anlamaya aklım yetmedi.

LUCIANA
Ayıp ağabey, ayıp. Ne kadar değiştin birden!
Ablama nasıl yaparsın bunu?
Seni yemeğe çağırsın diye Dromio'yu göndermişti.

S. ANTIPHOLUS
Dromio'yu mu?

S. DROMIO
Beni mi?

ADRIANA
Evet seni; sen de gelip anlattın ya:
Seni dövmüş, "Benim ne öyle evim,
Ne de onun gibi karım var," demiş.

S. ANTIPHOLUS
Siz, bayım, bu hanımefendiyle konuştunuz mu?
İşbirliğinizin özü ve anlamı nedir acaba?

S. DROMIO
Ben mi efendim? Hayatımda hiç görmedim kendisini.

S. ANTIPHOLUS
Yalan söyleme adi herif! Pazar yerinde
Aynen onun söylediklerini söylemedin mi bana?

S. DROMIO
Hayatımda hiç konuşmadım onunla.

S. ANTIPHOLUS
Peki adlarımızı nereden biliyor?
İçine doğdu herhalde!

ADRIANA
Senin gibi ağırbaşlı birine hiç yakışmıyor

Kölesiyle bir olup böyle rol yapmak,
Karşımda küstahlık etsin diye onu kışkırtmak.
Diyelim ki senin benden kopman benim hatam,
Ama sen de beni hor görerek,
Hata üstüne hata ekleme.
Bak şimdi, gel şu giysinin ucuna tutunayım:
Sen bir karaağaç ol kocacığım, ben de asma;
Güçlü bedeninle birleşip gücünü paylaşayım,
Kalmasın benim de zayıflığım.
Benden öte sana sahip çıkmaya kalkışan
Ya kendini bilmez sarmaşık olacaktır,
Ya dikenli böğürtlen, ya zavallı yosun.
Hepsi de, koparıp temizleyen olmazsa onları,
Özsuyunu zehirler, yıkıntınla beslenirler, bilesin.

S. ANTIPHOLUS
(Kendi kendine)

Bana söylüyor bunları ve benden söz ediyor.
Rüyamda onunla evlendim mi yoksa?
Belki de uykudayım ve bunları duyduğumu sanıyorum.
Ne acaba, gözü ve kulağı böyle yanıltan?
Neyin ne olduğunu kesin anlayana kadar,
Bu oyuna katılmış görünelim bakalım.

LUCIANA
Dromio, git hizmetkârlara söyle, yemeği hazırlasınlar.

S. DROMIO
Ah, tesbihim nerede? Ne günah işledim acaba?
Periler ülkesi burası! Hay Allah kahretsin!
Cinler, baykuşlar, hayaletler sarmış her yanı!
Dediklerini yapmazsak işimiz bitik:
Ya soluğumuzu keser, ya her yanımızı
Simsiyah ve mosmor çimdirirler.

LUCIANA
Mırıldanıp duracağına cevap versene Dromio dangalağı!
Seni uyuşuk salyangoz, sümsük sümüklüböcek!

S. DROMIO
Salyangoza döndüm mü efendim, değiştim mi, ha?

S. ANTIPHOLUS
Evet, galiba kafaca değiştin; üstelik ben de.

S. DROMIO
Hayır efendim, yani hem kafaca hem biçimce.

S. ANTIPHOLUS
Yoo, biçimin aynı.

S. DROMIO
Bir şebeklik var üstümde.

LUCIANA
Bence olsa olsa eşeğe dönmüşsündür.

S. DROMIO
Evet evet, benimle eğleniyor bu kadın,
Ama otlakların gözümde tüttüğü yalan değil. (15)
Aslında, o beni bu kadar iyi tanıdığı halde,
Ben onu tanımadığıma göre, bir eşeklik var bende.

ADRIANA
Hadi hadi, bırakın beni aptal yerine koymayı;
Köleyle efendi karşıma geçmiş beni hor görür,
Çektiklerime gülerken, aptallar gibi,
Gözlerimi ovuşturup ağlayacak değilim artık.
Hadi bayım, yemeğe. Dromio, kapıda dur.
Kocacığım, bugün yukarda yeriz; sen de,
Yaramazlıklarını anlatır, günah çıkarırsın.
Hey ahbap, efendini soran olursa
Yemeğe dışarı gitti de ve içeriye de kimseyi sokma.
Gel kardeşim. Dromio, kapı sana emanet.

S. ANTIPHOLUS
(Kendi kendine)

Dünyada mıyım, cennette mi, cehennemde mi?
Uykuda mıyım, uyanık mı?
Aklım başında mı, başka yerde mi?
Belli ki bunlar tanıyor beni, ama ben tanımıyorum.
İyisi mi, onlar ne diyorsa öyle demeli.
Şimdilik bu işi böyle sürdürelim;
Bu kargaşada başa geleni çekelim.

S. DROMIO
Efendim, kapıda durayım mı?

ADRIANA
Evet, dur ve kimseyi bırakma içeri,
Yoksa kafanı kırarım.

LUCIANA
Hadi hadi Antipholus, çok gecikti yemek.
(Çıkarlar.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Anka'nın Önü. Efes'li Antipholus, Uşağı Dromio, Kuyumcu Angelo ve Tüccar Balthazar girer.)

E. ANTIPHOLUS
Sayın Signior Angelo, bizleri bağışlayın;
Vaktinde eve dönmezsem karım aksilenir.
Lütfen siz de onu görürseniz,
Taşlı kolye nasıl gidiyor diye bakmak için
Mağazanızda oyalandığımı,
Kolyeyi de yarın getireceğinizi söyleyin.
Ama şu alçak herif yalanımı çıkarır mutlaka.
Güya beni pazar yerinde görmüş,
Onu dövmüşüm ve bin altın istemişim;
Karım, evim filan yok benim demişim.
Seni ayyaş, ne demek istedin sen ha?

E. DROMIO
Siz ne derseniz deyin efendim,
Ben başıma geleni biliyorum.
Pazarda beni dövdüğünüze kendi eliniz tanık.
Derim kâğıt olsaydı, sizin tokatlarınız da mürekkep,
Ne düşündüğümü kendi el yazınız söylerdi size.

E. ANTIPHOLUS
Bence eşeğin birisin sen.

E. DROMIO
Vallahi, çektiğim eziyete
Ve yediğim sopaya bakılırsa, öyle görünüyor.
Aslında, bunca tekmeye karşı
Bir çifte de ben atabilseydim,
Siz de hem peşimi bırakır,
Hem de eşeklerden sakınırdınız biraz.

E. ANTIPHOLUS
Yüzünüz asık Signior Balthazar,
Umarım sizi iyi ağırlar, eğlendiririz de
Buraya geldiğinize pişman olmazsınız.

BALTHAZAR
Yemekleriniz ucuz ama, hatırınıza gelince,
İşte ona paha biçilmez bence.

E. ANTIPHOLUS
Oo, Signior Balthazar, sofra dolusu hatır olsa,
Şöyle iyisinden bir ete ya da balığa değmez oysa.

BALTHAZAR
İyi et dediğin nedir ki, bayım,
Her köylünün evinde bulunur.

E. ANTIPHOLUS
Hatır dediğin de laftır ama,
Üç gün geçmez unutulur.

BALTHAZAR
Ufacık bir sofrayla kocaman bir hatırdan
Öyle şenlik çıkar ki, şaşar insan.

E. ANTIPHOLUS
Eh, ev sahibinin eli sıkı,
Konuğun da gözü toksa, olacağı bu, çaresiz.
Soframız sana layık değil belki,
Ama sen ikrama değil niyete bak.

İkramın iyisini bulursun bulmaya da,
Niyetin iyisine gelince iş başka.
Hey, bu da ne, evimin kapısı kilitli;
Hadi söyle açsınlar da girelim.

E. DROMIO
Maud, Bridget, Marian, Cicely, Gillian, Ginn!

S. DROMIO
(İçerden)

Et kafa, hımbıl, soytarı, şaklaban, ahmak, dangalak!
Ya çek git hemen kapıdan, ya otur eşikte, salak!
Sihirbaz mısın nesin, çağırmadığın kız kalmadı gaipten?
– Aslında biri bile fazlayken!
Hadi, çekil git eşikten!

E. DROMIO
Bu şapşalı kim koymuş kapıya? Hey, efendim var burada!

S. DROMIO
(İçerden)

Nereden geldiyse oraya gitsin, ayağını üşütür yoksa.

E. ANTIPHOLUS
Orada konuşan kim içerde? Heey, kapıyı açsanıza!

S. DROMIO
(İçerden)

Siz ne arıyorsunuz orada, önce anlatsanıza!

E. ANTIPHOLUS
Ne arayacağım, yemeğe geldim. Yemek yemedim bugün.

S. DROMIO
(İçerden)

Burada da yemek yok bugün; kısmetse başka bir gün.

E. ANTIPHOLUS
Sen kim oluyorsun da beni kendi evime sokmuyorsun, ha?

S. DROMIO
Adım Dromio efendim, kapıcı oluyorum şu anda burada.

E. DROMIO
Ah, alçak, hem görevimi çaldın benden hem adımı, ama,
Ne biriyle gün gördüm, ne öbürüyle övünebildim aslında.
Eğer bugün benim yerime Dromio olsaydın,
Ad kazanma uğruna bu suratından vazgeçerdin,
Belki kimliğinden bile geçer, eşekliği seçerdin.
(Yukardan (16) *Luce girer.)*

LUCE
Bu ne şamata, Dromio! Kim o kapıdakiler?

E. DROMIO
Efendimi içeri alsana Luce!

LUCE
İmkânsız, çok geç kaldı. Söyle efendine.

E. DROMIO
Hay Allah, güldürme beni!
Ne demiş atalarımız: "Buraya kazık mı çakalım yani?"

LUCE
Başka ne demiş atalarımız: "Üç vakte kadar, belki."

S. DROMIO
Adın Luce'ydi galiba; Luce, lafı iyi oturttun hani!

E. ANTIPHOLUS
Bana bak edepsiz, alacak mısın bizi içeri?

LUCE
Size söylemiştik galiba.

S. DROMIO
Siz de olmaz demiştiniz ya.

E. DROMIO
Hadi gelin, yüklenelim. İyi vurdunuz! Hadi, onlardan laf, bizden iş!

E. ANTIPHOLUS
Seni kendini bilmez, aç şu kapıyı!

LUCE
Kimin hatırı için ama?

E. DROMIO
Daha hızlı vurun kapıya efendim.

LUCE
Vursun vursun, acır diye korkmasın

E. ANTIPHOLUS
Kapıyı kırınca acısı kimden çıkacak göreceksin pis cadaloz.

LUCE
Hiç lüzumu yok şimdi, şehirde bir takım tomruk [17] var zaten.

(Yukardan Adriana girer.)

ADRIANA
Kapıda böyle patırtı edip duran kim?

S. DROMIO
Vallahi, şehre bir sürü serseri doluşmuş bela arıyor.

E. ANTIPHOLUS
Sen misin karıcığım? Neredeydin şimdiye kadar?

ADRIANA
Ne karısı adi herif! Hadi, bas git kapımdan.

(Luce'yle birlikte çıkar.)

E. DROMIO
Siz de herifliğe düştükten sonra, bizim halimizi hiç sormayın artık!

ANGELO
Burada ne eğlence var bayım, ne hatır. Birini bulsak yeterdi hani.

BALTHAZAR
Hangisi iyi derken, ikisinden de olduk anlaşılan.

E. DROMIO
Konuklarınız kapıda efendim, bir hoş geldiniz deyin bari.

E. ANTIPHOLUS
Rüzgâr ters esiyor bugün, içeri giremiyoruz.

E. DROMIO
Bir de üstünüz ince olsaydı,
O zaman görürdünüz rüzgârı.
Pasta börek sıcacık içerde,
Ama siz donuyorsunuz dışarda.
Bu muamele de hani,
Boğalar gibi kudurtur insanı.

E. ANTIPHOLUS
Git bir şey bul bana da kıralım şu kapıyı.

S. DROMIO
Kapıyı mapıyı kırayım demeyin sakın,
Yoksa kırarım kafanızı bakın.

E. DROMIO
Aldırmayın efendim,
Söz dediğiniz ağızdan çıkan havadır,
Yüzünüze de söylense zararı yok,
Meğer ki, arkadan çıkmış olsun!

S. DROMIO
Şimdi havanı alırım senin haa;
Hadi toz ol, hımbıl herif!

E. DROMIO
Canımıza yetti buradaki hava;
Ne olur beni içeri alsana.

S. DROMIO
Olur; kuş uçmaz balık yüzmez olunca alırım.

E. ANTIPHOLUS
Kilidi kırıp girelim. Git bana bir kargaburun getir.

E. DROMIO
Kargaburun mu? İşte sana uçmayan kuş! Değil mi efendim?
Bana sorarsan, balığın da yüzmeyeni kesin vardır derim.
Şu karganın yardımıyla önce içeri girelim,
Sonra da içerdeki karganın tüylerini bir güzel yolalım.

E. ANTIPHOLUS
Hadi durma, git bana bir kargaburun getir.

BALTHAZAR
Sabırlı olun bayım. Yapmayın lütfen bunu.
Kendi şöhretinize karşı savaş açmış gibisiniz;
Karınızın bozulmamış namusunu, kendi elinizle,
Kuşku halkasının içine çekiyorsunuz.
Özetle, yıllardır tanıyorsunuz onu;
Ne kadar aklı başında, dengeli, temiz,
Alçakgönüllü olduğunu biliyorsunuz.
Bütün bunlar gösteriyor ki,
Sizce bilinmeyen bir nedeni var davranışının.
Hiç şüpheniz olmasın,
Bu saatte kapılar size niye kapalıysa
Çok iyi açıklanacaktır mutlaka.
Beni dinleyin ve sabrınızı yitirmeyin.
Şimdi beraberce Kaplan Hanı'na gidelim,
Yemeğimizi yiyelim.
Akşama doğru siz kendiniz gelir,

Bu tuhaf direniş nedenmiş anlarsınız.
Eğer böyle gün ortasında, herkesin önünde,
İçeri zorla girmeye kalkarsanız,
Olur olmaz laf çıkabilir hakkınızda;
Halk tabakasının ne yapacağı belli olmaz.
Bu da sizin lekesiz adınızı sarsmakla kalmaz,
Canınızdan bezdirir, siz öldükten sonra da,
Mezarakadar sizinle gelir.
İftira eve yerleşmeyegörsün bir kere,
Sonsuza dek kalır artık sülalede.

E. ANTIPHOLUS
Sen kazandın. Sesimi çıkarmadan ayrılacağım buradan
Ve, hiç keyfim olmadığı halde, eğlenmeye çalışacağım.
Sohbeti harika bir hatun tanıyorum;
Hem şirin, hem kafalı; deli dolu, ama kibar da.
Karım onun yüzünden epey sitem etmiştir bana,
Ama asla bir şey olmadı aramızda.
Ona gidelim yemeğe.

(Angelo'ya)

Hadi eve git
Ve zincir kolyeyi al gel; şimdiye hazırdır herhalde.
Sonra onu Kirpi'ye [18] getiriver lütfen;
Kadının evi orada çünkü. Karıma nisbet olsun diye
Zinciri o kadına vereceğim. Hadi bayım, çabuk olun.
Kendi kapım bana açık olmadığına göre,
Başka kapıyı çalalım, bakalım ne çıkar kısmete.

ANGELO
O halde ben biraz sonra bulurum sizi orada.

E. ANTIPHOLUS
Oldu. Bu oyun pahalıya patlayacak gibi bana.

(Çıkarlar.)

İkinci Sahne

(Aynı yer. Luciana'yla Siraküza'lı Antipholus girer.)

LUCIANA
Anlamıyorum doğrusu, kocalık görevini
Tümüyle unuttun mu şimdi yani?
Daha aşkın baharında, çürümüş olabilir mi
Bahar çiçekleri aşkının, Antipholus?
Aşkın çatısı bu kadar mı çabuk yıkılır?
Eğer ablamla parası için evlendiysen,
Parası için biraz daha şefkat göster ona.
Gözün dışardaysa eğer, belli etme bari;
Gözünü bağla da görmesin yalan aşkını.
Gözlerinde okumasın her şeyi ablam,
Kendi ayıbının sözcüsü kendi dilin olmasın.
Tatlı bak, güzel konuş,
Yakıştır vefasızlığı kendine.
Öyle giydir ki kötülüğü,
İyiliğin habercisi sansın gören.
Yüreğinde kara leke olsa da,
Alnın akmış gibi dur.
Öyle eğit ki günahı,
Mübarek evliya desin gören.
Gizlice aldat onu;
Gerek var mı bilmesine?
Bir hırsız parçası bile yaptığıyla övünmez.
Olur mu; hem döşeğine ihanet edeceksin,
Hem bırakacaksın yüzünden okusun her şeyi sofrada?
Çifte kusur bu!
İdare edebilirsen eğer,
Ayıbın da bir yeraltı namusu vardır.

Kötü işi ikiye katlar kötü söz.
Yazık şu kadınlara!
Bizde bu saflık varken,
İnandırmak çok kolay sevdiğinize.
Başkalarına kolunuzu verirken,
Bize yeni gösterin yeter.
Sizin yörüngenizde döneriz biz,
Size bağlı hareketimiz.
Onun için, hadi kardeşim nazı bırak, gir içeri,
Gönlünü al ablamın, güldür yüzünü, karıcığım de;
Eğer iltifatın tatlı soluğu atışmaya son verecekse,
Oyun olsun diye biraz yalan konuşmak sevaptır bile.

S. ANTIPHOLUS
Tatlı bayan, ne adını biliyorum,
Ne de adımı nereden bildiğini.
Bilginle ve zarafetinle,
Dünyanın kendisinden bile daha muhteşem olan
Dünya harikasından [19] hiç aşağı sayılmazsın.
Düşünmeyi ve konuşmayı öğret bana, sevgili varlık;
Sözlerinin arasında gizlenen
Derin anlamı aç göster şu aklıma;
Hurafelere boğulmuş, zavallı,
Sığ, cılız, kaba, dünyasal aklıma.
Neden benim saf ve yalın ruhumu çekip
Karanlıklara götürmeye çalışıyorsun?
Yoksa bir tanrı mısın sen?
Yeniden mi yaratmak istiyorsun beni?
Değiştir beni o halde, direnmeyeceğim gücüne.
Ama eğer ben bensem, iyi bildiğim bir şey var:
Senin ağlayan ablan eşim filan değil benim;
Ne de bir vefa borcum var yatağına.
Aslında sensin gözümü alan, seni sevdi gönlüm.
Ne olur deniz kızı, bağışla canımı,

Çekme beni şarkınla
Ablanın gözlerinden boşanan gözyaşı sellerine.
Kendin için söyle şarkını, tapınayım sana;
Ser sırma saçlarını gümüş dalgalara,
Kendime döşek bilip uzanayım üstlerine.
Bu muhteşem hülyada ölebilse keşke insan,
Ölümün böylesi her kula nasip olmaz çünkü. (20)
Eğer aşk da, ne kadar hafif olursa olsun,
Üstte kalmaz batarsa, batsın isterse ve boğulsun.

LUCIANA
Neler söylüyorsun sen, aklını kaçırdın galiba!

S. ANTIPHOLUS
Kaçırdım mı, kaptırdım mı, bilmiyorum artık.

LUCIANA
Gözlerinden belli oluyor ne halde olduğun.

S. ANTIPHOLUS
Senin ışınlarına baka baka düştüm bu hale,
Ey yanımda duran, göz kamaştıran güneş!

LUCIANA
Bakman gereken yere bakarsan görüşün de açılır.

S. ANTIPHOLUS
Gözümü kapayınca, tatlı sevdiğim, gece oluyor sanki.

LUCIANA
Niye sevdiğim diyorsun bana?
Kardeşime demelisin aslında.

S. ANTIPHOLUS
Kardeşinin kardeşine diyorum.

LUCIANA
Kardeşime yani.

S. ANTIPHOLUS
Hayır, sana; benim kendi benliğimin üstün parçasına;
Gözümün keskin gözüne, şu can gönlümün canan gönlüne;
Ekmeğime, kaderime, tatlı umutlarımın hedefine;
Yeryüzümün biricik cennetine, cennetlik tek varlığıma!

LUCIANA
Bunların hepsi kardeşim aslında; değilse de o olmalı.

S. ANTIPHOLUS
Kardeşim deyiver kendine tatlım; ben senim çünkü;
Seni seveceğim, seninle yaşayacağım. Nasıl olsa,
Senin kocan yok şu anda, benim de karım.
Ver bana elini.

LUCIANA
Hayır, yapmayın bayım, sakin olun.
Gidip kardeşimi bulayım ben, ona sorayım.

(Çıkar.)
(Siraküza'lı Dromio girer.)

S. ANTIPHOLUS
Hey Dromio, ne oldu, nereye koşturuyorsun bu hızla?

S. DROMIO
Beni tanıyor musunuz efendim? Ben Dromio muyum? Uşağınız mıyım ben? Ben, ben miyim?

S. ANTIPHOLUS
Sen Dromio'sun, sen benim uşağımsın, sen sensin.

S. DROMIO
Ben bir eşeğim, bir kadının uşağıyım ve başka biriyim.

S. ANTIPHOLUS
Hangi kadının uşağı? Ve nasıl başka biri?

S. DROMIO

Yani, kendimden başka; bir de, bir kadına ait biriyim; bana sahip çıkan, bana tebelleş olan, beni bırakmayan bir kadına.

S. ANTIPHOLUS

Nasıl sahip çıkıyormuş peki sana?

S. DROMIO

Vallahi, efendim, siz atınıza nasıl sahip çıkıyorsanız aynen öyle işte; bir hayvan gibi sahip olmak istiyor bana – yani, demek istiyorum ki, ben hayvan olduğum için sahip olmak istemiyor da bana; kendisinde hayvanlık olduğu için sahip çıkmak istiyor.

S. ANTIPHOLUS

Kimmiş bu kadın?

S. DROMIO

Çok mübarek bir beden; öyle biri ki, kimse "estağfurullah" demeden bir şey söyleyemez ona. Gerçi benim şansım cılız ama, harika yağlı bir kısmet olurdu bu kadın!

S. ANTIPHOLUS

Yağlı kısmetten kastın ne?

S. DROMIO

Yani efendim, mutfakta çalıştığı için her tarafı yağ içindeydi kastım. Vallahi ben onunla ne yapılır bilemedim; herhalde lamba yapar sonra da kendi ışığında onu görünce tabanları yağlar kaçardım. Bence üstündeki paçavralarla o paçavralara işlemiş donyağı, Polonya kışını bile ısıtır. Kıyamete kadar yaşasa, dünya sönüp gittikten sonra o bir hafta daha yanardı.

S. ANTIPHOLUS

Teni nasıl peki?

S. DROMIO

Kara yağız; benim pabucum gibi; ama suratı pabucum kadar temiz değil. Neden? Kadın terliyor da ondan. Hem öyle terliyor

ki, insan onun bıraktığı ter ve kir tabakası içinde yürümeye kalksa, pabuçlarını yerde bırakabilir.

S. ANTIPHOLUS
Ama biraz su giderir bu kusuru.

S. DROMIO
Yoo, efendim; içine işlemiş; Nuh Tufanı gelse yine gideremez.

S. ANTIPHOLUS
Adı ne bu kadının?

S. DROMIO
Nell, efendim. (21) Adı Nell ama, kalçalarına ne el kavuşur ne kol; maşallahı var!

S. ANTIPHOLUS
Enine epeyce geniş yani!

S. DROMIO
Kalçadan kalçaya ne kadarsa, baştan ayağa da o kadar. Kadın küre gibi; dünyamıza benziyor. Her memleketi bulmak mümkün üstünde.

S. ANTIPHOLUS
Peki İrlanda neresinde vücudunun?

S. DROMIO
Vallahi, kıçında olmalı efendim; bataklığından anladım.

S. ANTIPHOLUS
Peki İskoçya?

S. DROMIO
Onu da çoraklığından anladım: Avcunun içindeki nasırda.

S. ANTIPHOLUS
Fransa nerede?

S. DROMIO
Alnında; silaha sarılıp ayaklanmış, yukarı doğru yürüyor. (22)

S. ANTIPHOLUS
Peki İngiltere?

S. DROMIO
Tebeşirli yarlara [23] baktım, ama beyazlık filan göremedim oralarda. Galiba çenesinde, Fransa'yla ağzı arasındaki tuzlu akıntıdaydı. [24]

S. ANTIPHOLUS
İspanya nerede?

S. DROMIO
Onu göremedim vallahi; ama soludukça kokusu geliyordu ağzından.

S. ANTIPHOLUS
Peki Amerika'yla Doğu Hint Adaları?

S. DROMIO
Oo, efendim, burnunun üstünde tabii; yakutlar, çıbanlar, safirler, hepsi birden dolgun dolgun İspanya'nın sıcak soluğuna doğru uzanmışlar; malum, İspanyol ticaret gemilerinin biri dolup biri boşalıyormuş burada. [25]

S. ANTIPHOLUS
Belçika'yla Hollanda nerede?

S. DROMIO
Aa, efendim, o kadar aşağı [26] bakmadım. Sözün kısası, bu okkalı cadı bana sahip çıktı, Dromio diye seslendi, sözlüsüyüm diye yemin etti, vücudumda ne kadar özel işaret varsa saydı: Omuzumdaki iz, ensemdeki kırmızı ben, sol kolumdaki koca et beni, hepsini! Sonunda korkudan ödüm patladı ve kaçtım cadının yanından.

Eğer göğsüm iman dolu, yüreğim çelikten olmasaydı,
Kuyruğu kesik köpeğe döndürüp şiş çevirtecekti bana. [27]

S. ANTIPHOLUS
Hadi hemen koş limana git;

Rüzgâr karadan esiyorsa,
Geceyi bu şehirde geçirmem artık.
Açılacak tekne bulursan pazar yerine gel;
Sen dönene kadar orada dolaşacağım.
Herkes bizi tanıyorken
Biz kimseyi tanımadığımıza göre,
Pılıyı pırtıyı toplayıp
Buradan yok olma zamanı gelmiştir bence.

S. DROMIO
İnsan can havliyle nasıl kaçarsa ayıdan,
Öyle kaçarım ben de peşimdeki o karıdan.

(Çıkar.)

S. ANTIPHOLUS
Cadılar basmış burayı; başka kimse yok;
İyisi mi bir an önce gitmeli buradan.
Kadın bana kocam diyor; karım olamaz böyle biri!
Ama o güzel kardeşine gelince iş değişir:
Öyle hoş, öyle zarif ki tavırları,
Varlığı öyle baş döndürücü, konuşması hoş ki,
Az daha kandırıp kendimden geçirecekti beni.
En iyisi bu deniz kızının şarkısına kulak tıkamak;
Yoksa aldanacağım ve suç benim olacak.

(Elinde kolyeyle Angelo girer.)

ANGELO
Sayın Antipholus...

S. ANTIPHOLUS
Evet, adım bu.

ANGELO
Evet, biliyorum efendim. Bakın, işte kolye.
Sizi Kirpi'de bulacaktım aslında.
Zincir bitmeyince biraz geciktim.

S. ANTIPHOLUS
Ne yapayım yani şimdi ben bunu?

ANGELO
Ne isterseniz, efendim. Size yaptım onu.

S. ANTIPHOLUS
Bana mı yaptınız? Ben öyle bir şey ısmarlamadım ki!

ANGELO
Bir değil, iki değil, yirmi defa ısmarladınız.
Alın eve götürün de karınızı sevindirin;
Sonra akşam yemeğinde size uğrar parasını alırım.

S. ANTIPHOLUS
Yerinizde olsam şimdi alırdım parayı bayım; yoksa,
Bakarsınız ne zincir var ortada yarın, ne para.

ANGELO
Çok hoş adamsınız efendim. Hoşçakalın.

(Çıkar.)

S. ANTIPHOLUS
Buna aklım erdi desem yalan olur doğrusu;
Ama böyle kibarca sunulan bir kolyeyi
Reddetmek de kesin aptallık olurdu.
Her köşe başında altın armağan verilen yerde,
Hileye filan başvurmadan rahatça yaşanır bence.
Artık pazar yerine gidip Dromio'yu beklemeli;
Bir tekne bulunca da burayı hemen terk etmeli.

(Çıkar.)

DÖRDÜNCÜ PERDE

Birinci Sahne

(Pazar Yeri. Bir Tüccar, Kuyumcu Angelo ve bir Polis Memuru girer.)

TÜCCAR

Yortu gününden beri bekliyorum ödeyesin diye.
Bugüne kadar da seni fazla sıkıştırmadım;
Yine sıkıştırmazdım, ama İran'a gidiyorum
Ve yolculuk için de paraya ihtiyacım var.
Onun için, borcunu hemen ödesen iyi olur,
Yoksa şu memura tutuklatırım seni.

ANGELO

Tam sana borçlu olduğum kadar bir parayı
Ben de Antipholus'tan bekliyorum;
Seninle buluşmadan önce benden bir zincir almıştı.
Saat beşte zincirin parasını alacağım.
Lütfen benimle birlikte evine kadar gelirsen,
Hem sana borcumu öder hem de teşekkür ederim.

(Fahişenin evinden dönmekte olan Efes'li Antipholus'la Efes'li Dromio girer.)

POLİS

Zahmet etmene gerek kalmadı; işte geliyor kendisi.

E. ANTIPHOLUS

Ben kuyumcuya giderken, sen de git,

Şöyle sağlamından bir urgan al;
Karımla yardakçılarına iyi bir sopa çekip
Gündüz gözü beni dışarıda bırakmak neymiş göstereyim.

E. DROMIO
Ha bir urgan almışım, ha yılda bin pound! (28)

(Dromio çıkar.)

E. ANTIPHOLUS
Yani size güvenen işini sağlama bağlamış demektir!
Adınıza söz verdim, zinciri de getirip gelecek diye;
Ama ne zincir geldi, ne kuyumcu.
Belki de, aşkımız zincirlenirse fazla uzun sürer,
Diye düşündünüz de ondan gelmediniz?

ANGELO
Şaka ediyorsunuz herhalde; işte bakın,
Son kıratına kadar zincirinizin ağırlığı,
Altının saflığı, işçiliğin değeri, hepsi şu kâğıtta.
Karşılığında bana borcunuz,
Benim şu beyefendiye borçlu olduğum paradan
Yaklaşık üç duka kadar fazla tutuyor.
Sizden ricam, bir an önce parayı ödeyin de
O da denize açılabilsin; bunu bekliyor çünkü.

E. ANTIPHOLUS
Şu anda yanımda para yok.
Ayrıca, şehirde de işim var.
Bakın signior, bu yabancıyla birlikte evime gidin,
Yanınıza zinciri de alın; karıma söyleyin,
Alındı karşılığı size parayı ödesin.
Bakarsınız siz oradayken ben de yetişirim.

ANGELO
O zaman, zinciri ona siz mi götüreceksiniz?

E. ANTIPHOLUS
Yo, siz götürün; belki de vaktinde gelemem ben.

ANGELO
Peki götüreyim. Zincir yanınızda mı?

E. ANTIPHOLUS
Bende değil; inşallah sizdedir, çünkü, eğer yoksa,
Paranızı alamadan gerisin geri gelirsiniz.

ANGELO
Hadi hadi, verin bana zinciri lütfen bayım;
Rüzgâr ve deniz bu beyefendiyi bekliyor;
Kabahat de benim, çok geciktirdim onu.

E. ANTIPHOLUS
Sayın Lordum, bu boş laflarla
Suçunuzu örtmeye çalışıyorsunuz değil mi?
Kirpi'de buluşma sözünüzü tutmadığınız için!
Aslında zinciri getirmediniz diye size kızmalıydım,
Ama arsızlık edip bana çıkışan siz oldunuz.

TÜCCAR
Vakit geçiyor; ne olur, bayım, çabuk olun.

ANGELO
Görüyorsun, nasıl eziyet ediyor bana – hadi, zincir!

E. ANTIPHOLUS
Anlamam ben, ver zinciri karıma al paranı.

ANGELO
Hadi hadi, şimdi sana verdim ya onu.
Ya zinciri ver, ya da bir kanıt ver ki,
Götürdüğümde parayı alabileyim.

E. ANTIPHOLUS
Ee, bu şakanın da iyice tadını kaçıdın ama.
Hadi, nerede zincir? Göster bakalım şunu.

TÜCCAR
Benim işim sizin atışmanızı bekleyemez. Bakın bayım,
Bana parayı ödeyecek misiniz, ödemeyecek misiniz?
Hayırsa, polise teslim ediyorum onu.

E. ANTIPHOLUS
Ödemek mi? Ne ödeyecek mişim size?

ANGELO
Bana zincir için borçlu olduğun parayı.

E. ANTIPHOLUS
Zinciri alana kadar borçlu morçlu değilim sana.

ANGELO
Yarım saat önce verdim ya sana zinciri.

E. ANTIPHOLUS
Vermedin diyorum; çok insafsızlık ediyorsun ama bu ısrarınla.

ANGELO
Sen de, almadım demekle daha çok insafsızlık ediyorsun.
Bunun kredimi nasıl sarsacağını düşünsene.

TÜCCAR
Pekâlâ, memur bey, tutuklayın bu adamı benim için.

POLİS
Tutukluyorum ve seni Dük adına uyarıyorum,
Sakın karşı koymaya kalkışma!

ANGELO
Bak, şöhretim mahvolacak;
Ya parayı ödemeyi kabul edersin,
Ya da bu memura tutuklatırım seni.

E. ANTIPHOLUS
Almadığım bir şey karşılığında ha!
Hadi bakalım, aptal herif, tutukla da görelim!

ANGELO
İşte ücretin, memur bey; tutukla onu!
Böyle açık açık bana hakaret eden
Kardeşim bile olsa acımam ona.

POLİS
Sizi tutukluyorum bayım; şikâyeti duydunuz.

E. ANTIPHOLUS
Pekâlâ, seninle gelip teminatı yatıracağım.
Sana gelince, öyle pahalıya patlayacak ki bu oyun,
Dükkânındaki madenin hepsini satsan yetmeyecek.

ANGELO
Bayım bayım, Efes'te yasalar uygulanacak
Ve inanın yaptığınızı duymayan kalmayacak.
(Kenardan Siraküza'lı Dromio girer.)

S. DROMIO
Efendim, limanda bir Epidamnum teknesi var;
Sahibi binene kadar bekleyecek,
Sonra kalkacak. Eşyalarımızı yükledim;
Esansı, şifalı merhemi ve hayat suyunu [29] da aldım.
Gemi kalkışa hazır; rüzgâr uygun,
Karadan esiyor. Gemiciler artık yalnızca,
Gemi sahibini, efendilerini ve sizi bekliyorlar.

E. ANTIPHOLUS
Hoppala! Adam meczup galiba!
Seni şaşkaloz koyun!
Hangi Epidamnum gemisiymiş beni bekleyen?

S. DROMIO
Kiralayayım diye beni gönderdiğiniz gemi.

E. ANTIPHOLUS
Seni ayyaş köle, ben seni ip almaya göndermedim mi?
Nedenini, nerede kullanacağımı da söylemedim mi?

S. DROMIO
Sonunda ilmek [30] almaya gitmiş oldum galiba.
Siz beni limana göndermişiniz efendim, tekne için.

E. ANTIPHOLUS
Vaktim olduğunda bu konuyu seninle tartışır,
Kulaklarına beni daha dikkatli dinlemeyi öğretirim.
Hadi bakalım adi herif, şimdi koş Adriana'ya git.
Şu anahtarı ona ver.
Üstünde Türk işi örtü olan dolapta
Bir kese altın var; onu göndersin.
Sokakta tutuklandığımı ve bu parayı
Kurtulmak için kefalet olarak vereceğimi söyle.
Hadi bakalım köle, durma, koş.
Gidelim, memur bey; hapishanede bekleriz onu.

(S. Dromio dışında herkes çıkar.)

S. DROMIO
Adriana'ya! Bizim yemek yediğimiz yer bu.
O şirin dilberin koca diye bana sahiplendiği yer.
Bence bana bir boy büyük gelir ya aslında, neyse.
Efendinin dediğini yapmak düştüğüne göre uşağa,
İster istemez oraya gideceğiz galiba.

(Çıkar.)

İkinci Sahne

(Anka'nın önü. Adriana ve Luciana girer.)

ADRIANA
Ah, Luciana, sana öyle kur yaptı demek!

Gözlerindeki ciddi ifadeden anlayabildin mi ha,
Seviyor muydu seni gerçekten, evet mi hayır mı?
Solgun muydu, al al mı; mahzun muydu, neşeli mi?
Anlat bana ne gözledin o konuşurken karşında?
Yüreğinin göktaşları çatışıyor muydu yüzünde? (31)

LUCIANA
Bir kere, hiçbir hakkın yokmuş onun üzerinde.

ADRIANA
Yokmuş demek öyle mi; yürekten vurgunum bile!

LUCIANA
Ayrıca yemin etti, yabancıymış bu ülkede.

ADRIANA
Ah, yemin etti demek, tövbe edeydi keşke!

LUCIANA
Sonra ben dedim ki, "senin sevgilin Adriana!"

ADRIANA
Sen bunu söyleyince, o ne dedi peki sana?

LUCIANA
Senin adına ne dediysem, aynısını söyledi bana.

ADRIANA
Gönlünü çelmek için söyledikleri nelerdi?

LUCIANA
İçten olduğunu bilsem, etkileyici sözlerdi.
Önce güzelliğimi övdü, sonra konuşmamı.

ADRIANA
Güzel mi konuşmuştun ki?

LUCIANA
Dur da bitireyim lafımı.

ADRIANA
Duramam, durmam; elimde değil durmak yani,
Gönlümün dileği olmuyorsa, diliminki olsun bari.
Herif kambur, iki büklüm, içi geçmiş bir moruk;
Suratı yamuk, bedeni kavruk, düzgün tek bir yeri yok;
Hain, şapsal, yabani, zalim ve kaba;
Doğuştan derme çatma, aklını ise hiç sorma!

LUCIANA
Böyle birini kim kıskanır öyleyse?
Hiç ağlama ardından, bırak gitsin güle güle.

ADRIANA
Sen bana bakma, ben hem söylerim, hem severim;
Hem de, el gözü benimkinden kötü olsun isterim. (32)
Kızkuşu da yuvasından uzakta bağırıp durdukça,
Gönlüm ona dua eder, dilim lanet okusa da.

(Siraküza'lı Dromio girer.)

S. DROMIO
İşte, yürü – dolap, kese, terle biraz, çabuk hadi.

LUCIANA
Ne bu halin böyle soluk soluğa?

S. DROMIO
Koşturmaktan tabii.

ADRIANA
Efendin nerede Dromio; iyi mi kendisi?

S. DROMIO
Yo hayır, Tartar cehenneminde, (33) ne iyisi!
Eskimez giysili bir şeytan (34) yakaladı onu,
Sert yüreği çelik düğmeli biri;
İblis, cin, acımasız ve hoyrat mı hoyrat;
Kurt, hatta daha beter, meşine bürünmüş bir herif;

Sırt sıvazlayan sahte dost;
Arka sokak, yaya yolu, ara geçit,
Ne bulursa keser bunlar;
Avın tersine koşan köpeklere benzerler,
Ama ayak izinden de koku alırlar;
Daha kıyamet günü gelmeden
Zavallı ruhları cehenneme götürürler.

ADRIANA
Ne var be adam, mesele ne?

S. DROMIO
Meseleyi bilmiyorum, ama tutuklandığını biliyorum.

ADRIANA
Tutuklandı mı? Peki suçlayan kim, nasıl biri?

S. DROMIO
Onu bilmem, ama götüren meşin ceketli.
Kefaletini ödeyecekseniz, dolabında para varmış.

ADRIANA
Git getir şunu kız.

(Luciana çıkar).

Anlayamadım bu işi;
Benden habersiz nasıl borca girmiş acaba?
Senet yüzünden zorda mı kalmış?

S. DROMIO
Hayır, daha kötü, zincir yüzünden zorlanmış;
Zincir, zincir – sen de duydun mu sesini?

ADRIANA
Zincir sesini mi?

S. DROMIO
Yok canım, çan sesini. Vakit tamam, gitmeliyim.
Onu bıraktığımda ikiydi, şimdi saat biri çaldı.

ADRIANA
Saatler geri dönüyor; bunu hiç duymamıştım.

S. DROMIO
Sen de saat olsan, polise rastladın mı korkudan geri dönerdin.

ADRIANA
Zaman borçlu olabilirmiş gibi! Aptalca bir düşünce bence.

S. DROMIO
Zaman iflası çekmiş bile, nesi varsa mevsime borçlu. (35)
Ayrıca da hırsızın biri. Hep demezler mi,
Gece gündüz derken, sinsice geçer zaman diye.
Hem borçlu hem hırsızsa,
Üstelik yolda da polise rastlarsa,
Günde bir saat geri dönmez mi yani aklı varsa.

ADRIANA
Hadi git Dromio, işte para. Hemen götür onu,
Vakit geçirmeden getir eve efendini.
Gel kardeşim. Kurup durmaktan bunaldım artık;
Kurgular: Hem huzur veriyorlar, hem acı. (36)

(Çıkarlar.)

Üçüncü Sahne

(Pazar Yeri. Siraküza'lı Antipholus girer.)

S. ANTIPHOLUS
Kime rastlasam selam veriyor,
Çok iyi tanıyormuş gibi sanki;
Üstelik hepsi de adımla sesleniyor.

Kimi para veriyor, kimi davet ediyor,
Kimiyse yaptığım iyiliğe teşekkür ediyor.
Kimi bana mal satmaya çalışıyor.
Daha şimdi, terzinin biri dükkânına çağırdı,
Bana aldığı ipekleri gösterdi
Ve bir de üstelik beden ölçümü aldı.
Hepsi hayal bunların, biliyorum;
Laponyalı büyücülerin hepsi buraya doluşmuş. (37)

(S. Dromio girer.)

S. DROMIO
Efendim, işte istediğiniz altını getirdim. Bakıyorum o Adem Baba kılıklı heriften kurtulmuşsunuz.

S. ANTIPHOLUS
Ne altını? Hangi Adem Baba'dan söz ediyorsun?

S. DROMIO
Cennete bakan Adem'den değil, hapishaneye bakan Adem' den; Savurgan evlat için kesilen dananın postunu giymiş gezen adamdan yani. (38) Hani, kötülük meleği gibi peşinize düşüp sizi özgürlüğünüzden etmeye çalışan adamdan.

S. ANTIPHOLUS
Hiç anlamıyorum ne dediğini.

S. DROMIO
Niye ki? Aslında çok basit: Deri kılıfında dolaşan keman (39) tipli herif var ya, işte o. Hani insanlar yorulduğunda onları tıpışlayıp biraz soluk aldıran; sefalete düştüklerinde onları güzelce bir giydirip rahat bir yer gösteren; onların iyiliği için, Bedevi kargısından daha etkili değneğiyle (40) elinden geleni ardına komayan beyefendi işte.

S. ANTIPHOLUS
Ha, polisi mi kastediyorsun?

S. DROMIO
Tabii, efendim, oymak başını yani. Oyun bozanlık edip sözünden dönenlerden hesap soran, her önüne geleni yatmaya gidiyor sanıp, "Allah rahatlık versin," diyen herifi.

S. ANTIPHOLUS
Şaklabanlığı kes de huzur ver biraz. Bugün kalkacak gemi var mıymış? Gidebilecek miyiz?

S. DROMIO
Efendim biraz önce size haber vermiştim ya: "Sefer" gemisi bu gece kalkıyor; ama siz polise takıldığınız için "Ağırol" takasına kalmıştınız. İşte bunlar da istediğiniz altınlar.

S. ANTIPHOLUS
Bu herif şaşkın; ben de öyleyim;
Hayaller arasında dolanıp duruyoruz.
Kutsal bir güç gelse de kurtarsa bizi buradan!

(Bir Fahişe girer.)

FAHİŞE
Oo, hele hele, Sayın Antipholus!
Bakıyorum kuyumcuyu bulmuşsunuz.
Bugün bana söz verdiğiniz zincir bu mu?

S. ANTIPHOLUS
Defol İblis! Sakın beni kandırmaya kalkışma!

S. DROMIO
Efendim, bu Bayan İblis mi?

S. ANTIPHOLUS
Şeytan o.

S. DROMIO
Yoo, daha da beter, şeytanın anası o! Işıklı yosma kılığına girmiş. Hani yosmaların o lafı da buradan geliyor: "Allah belamı

versin ki," dediklerinde, "Allah beni ışıklı yosmaya döndürsün," derler aslında. Kitaba göre, insana ışıklı melek kılığında görünürlermiş. Şimdi, ışık ateşin bir sonucu olduğuna göre, ateş de yaktığına göre, ışıklı yosmalar da insanı yakar haa! [41] Yanına yaklaşayım deme sakın!

FAHİŞE

Vallahi siz de adamınız da çok kafa dengisiniz efendim.
Hadi gelin benimle de yemeğimizi tamamlayalım.

S. DROMIO

Efendim, aklında olsun, gidersen kaşık eti [42] yersin, ayrıca kaşığı da uzunundan iste.

S. ANTIPHOLUS

O niye, Dromio?

S. DROMIO

Malum ya, şeytanla yemeğe oturanın kaşığı uzun olmalı. [43]

S. ANTIPHOLUS

(Fahişe'ye)

Hadi defol öyleyse. Bana yemekten söz etme!
Sen de, hepiniz gibi, büyücünün tekisin.
İşte kovuyorum seni, bırak beni ve yok ol buradan!

FAHİŞE

Yemekte benden aldığın yüzüğü ver o zaman.
Ya da elmasıma karşılık söz verdiğin zinciri ver,
Seni hiç rahatsız etmeden hemen giderim bayım.

S. DROMIO

Kimi cinler kestiğin tırnakları ister,
Kimiyse, hasırotu, saç teli, kan damlası, iğne,
Fındık, kiraz çekirdeği filan.
Ama bu açgözlü, zincir istiyor.

Aman efendim, aklını kullan: Zinciri verirsen,
Şeytan karı sürekli şıngırdatıp bizi korkutur.

FAHİŞE
Yalvarırım bayım, ya yüzüğümü ver ya da zinciri.
Niyetin beni dolandırmak değildir umarım.

S. ANTIPHOLUS
Defol karşımdan, cadı! Gel Dromio, gidelim.

S. DROMIO
Ne demiş tavuskuşu: "Topla kibirini ve yok ol!" (44)
Sen de bilirsin bunu bayan.

(Antipholus'la Dromio çıkar.)

FAHİŞE
Bu Antipholus kesin delirmiş,
Yoksa hiç böyle alçalmazdı.
Benden kırk altın değerindeki yüzüğümü almış,
Yerine bir zincir vaat etmişti.
Hem onu hem ötekini inkâr ediyor şimdi.
Anladığım kadarıyla çıldırmış, nedeni bu.
Nasıl da öfkeden kudurmuştu!
Zaten bugün yemekte anlattığı
Olmayacak masallardan da belliydi:
Kendi evinin kapısını yüzüne kapayıp
İçeri sokmamışlar filan.
Allah bilir karısı, bu nöbetlerini bildiği için,
Kapıyı kasten kapamıştır suratına.
En iyisi ben şimdi onun evine gideyim de,
Keçileri kaçırıp nasıl evime daldığını,
Yüzüğümü zorla nasıl aldığını anlatayım karısına.
Evet, bence izlenecek en iyi yol bu;
Kırk altından öyle hemen geçemem doğrusu.

Dördüncü Sahne

(Pazar Yeri. Efes'li Antipholus'la Zindancı girer.)

E. ANTIPHOLUS
Korkma be adam, kaçmaya niyetim yok.
Merak etme, yanından ayrılmadan,
Kefalet parası neyse vereceğim sana.
Bugün karımın aksiliği üstünde;
Haberci, Efes'te tutuklandığımı söyleyince
Kolay kolay inanmaz ona.
Biliyorum, fena halde huylanacaktır bu işten.

(Elinde bir urgan parçasıyla Efes'li Dromio girer.)

İşte uşağım geliyor; herhalde parayı da getirmiştir.
Hey nerdesin? Getirdin mi istediğimi?

E. DROMIO
Buyrun, bununla herkesin hakkını verirsiniz vallahi.

E. ANTIPHOLUS
Para nerede para?

E. DROMIO
Ama efendim, parayla ip aldık ya!

E. ANTIPHOLUS
Adi herif, altı yüz duka mı verdin ipe?

E. DROMIO
Aman efendim, bu paraya beş yüz ip alırım size!

E. ANTIPHOLUS
Ben seni ne yap diye gönderdim?

E. DROMIO
İp al diye gönderdiniz, ben de ip alıp geldim.

E. ANTIPHOLUS
İyi halt yedin; al sana ip o zaman!
(Dromio'yu döver).

ZİNDANCI
Aman efendim, kızmayın lütfen.

E. DROMIO
Yahu kızmaması gereken benim; baksana şu halime!

ZİNDANCI
İyi iyi, tut dilini!

E. DROMIO
Vay canına! Ona söylesene kendini tutsun.

E. ANTIPHOLUS
Seni piçkurusu, kafasız herif!

E. DROMIO
Keşke kafasız olsaydım; yediğim köteğin acısını duymazdım hiç değilse.

E. ANTIPHOLUS
Fark etmezdi; çünkü eşekler gibi, yalnız sopayı yiyince kafan çalışıyor.

E. DROMIO
Çok haklısınız; eşek olmasam bunca yıldır katlanmazdım bu muameleye. Doğduğum günden şu ana kadar ona hizmet ediyorum; ama sonunda gördüğüm karşılık ne? Sopa! Üşüdüm desem, sopayla ısıtıyor beni; ısındım desem, sopayla serinletiyor. Uykumdan sopayla uyanıyorum; oturduğum yerden sopayla kalkıyorum; evden çıkarken sopayla atılıyorum dışarı; geri döndüğümde sopayla karşılanıyorum. Dilencinin veledi gibi hep sır-

tımda meret. Görünüşe göre, beni sakatladığı zaman da aynı sopayı alıp kapı kapı dilenmeye çıkacağım.

(Adriana, Luciana, Fahişe ve Pinch adlı Öğretmen girer.)

E. ANTIPHOLUS
Gel buraya; bak karım da geliyor.

E. DROMIO
Hanımefendi, "respice finem," yani, unutmayın, "işin ucunda ölüm de var"; daha doğrusu, papağanın her zaman dediği gibi, "ipin ucunda ölüm de var". (45)

E. ANTIPHOLUS
Konuşmasan olmaz değil mi!

(Dromio'yu döver.)

FAHİŞE
Ne diyorsunuz şimdi? Deli değil mi kocanız?

ADRIANA
Kabalığına bakılırsa öyle görünüyor.
Sayın Doktor Pinch, siz cincisiniz; (46)
Ne olur, şunun aklını yeniden başına getirin de,
Ne dilerseniz dileyin benden.

LUCIANA
Ah, nasıl da alev alev ve keskin bakıyor!

FAHİŞE
Bak bak, kendinden geçmiş nasıl titriyor!

PINCH
Elini ver de şu nabzını bir görelim.

E. ANTIPHOLUS
Al elimi de gör bakalım ne göreceksen!

(Pinch'in suratına tokat atar.)

PINCH
Ey şu adamın içine yerleşmiş cin!
Bu duamı duyar duymaz çık yerinden
Ve karanlık ülkene dön şimdi hemen!
Cennetteki azizler adına
Kulak ver buyruğuma!

E. ANTIPHOLUS
Kes sesini be büyücü bozuntusu; deli filan değilim ben.

ADRIANA
Ah, keşke olmasan, zavallı çileli adam!

E. ANTIPHOLUS
Seni kaltak seni, bunlar da müşterilerin mi?
Bugün o suçlu kapılar benim yüzüme kapanır,
Ben kendi evime sokulmazken
İçerde eğlenip cümbüş yapan
Bu safran suratlı yardakçın mıydı, ha?

ADRIANA
Ah kocacığım benim,
Yemeği evinde yediğine Tanrı şahittir;
Keşke hep orada kalsaydın da, bu hale düşmeseydin,
Böyle utandırmasaydın bizi.

E. ANTIPHOLUS
Yemeği evimde yemişim? *(Dromio'ya)* Sen söyle, alçak herif, sen ne diyorsun bu işe?

E. DROMIO
Vallahi efendim, doğrusunu isterseniz, evde değildiniz.

E. ANTIPHOLUS
Kapılar kilitli değil miydi; ben de dışarıda kalmamış mıydım?

E. DROMIO
Vallahi, kapılar kilitliydi; siz de dışarıda kalmıştınız.

E. ANTIPHOLUS
Kendisi içerden bana sövüp saymadı mı?

E. DROMIO
Sans fable, [47] kendisi de içerden size sövüp saydı.

E. ANTIPHOLUS
Mutfak hizmetçisi de alay edip, azarlayıp, aşağılamadı mı beni?

E. DROMIO
Hem de nasıl! Mutfak hizmetçisi de sizi aşağıladı.

E. ANTIPHOLUS
Ben de kızıp oradan ayrılmadım mı?

E. DROMIO
Aynen öyle yaptınız. Kemiklerim tanık buna:
Şimdi bile duyuyorlar öfkenizin şiddetini.

ADRIANA
En iyisi bu uydurduklarına ses çıkarmamak, değil mi?

PINCH
Öyle gibi. Uşağı onun suyuna gitmesini biliyor,
Üstüne varılmayınca da siniri yatışıyor tabii.

E. ANTIPHOLUS
Kuyumcuyla bir olup beni tutuklattın.

ADRIANA
Ne diyorsun; seni kurtarmak için para gönderdim ben;
İşte bu Dromio'yla; koşa koşa gelmişti hem de.

E. DROMIO
Para mı? Benimle mi? Selam sevgi göndermiştir belki,
Ama, efendim, bir kuruş bile göndermedi.

E. ANTIPHOLUS
Ona gidip bir kese altın istemedin mi yani?

ADRIANA
Geldi tabii; ben de parayı verdim.

LUCIANA
Ben de verdiğine tanığım.

E. DROMIO
Tanrı ve ipçi de benim tanığımdır ki,
İpten başka bir şey istenmedi benden.

PINCH
Hanımefendi, adamı da uşağını da cin çarpmış;
Solgun ve ölü gibi suratlarından belli.
İkisini de bağlayıp karanlık odaya koymak gerekiyor.

E. ANTIPHOLUS
(Adriana'ya)

Söyle bakalım beni niye dışarıda bıraktın bugün?

(Dromio'ya)

Sen de bir kese altını aldığını niye inkâr ediyorsun?

ADRIANA
Sevgili kocacığım, ben seni dışarıda bırakmadım.

E. DROMIO
Sevgili efendiciğim, ben altın maltın almadım.
Ama itiraf ediyorum ki dışarıda bırakılmıştık.

ADRIANA
Seni iki yüzlü alçak, ikisi de yalan!

E. ANTIPHOLUS
Seni iki yüzlü kaltak, her sözün yalan!
Bu lanetli yaratıklarla bir olmuş,
Beni küçük düşürmeye, kepaze etmeye çalışıyorsun.
Ama ben, halime bakıp için için eğlenen
O sahte gözleri şu tırnaklarımla oyuverirm.

ADRIANA

Oo, bağlayın onu, bağlayın, yaklaşmasın yanıma sakın!

(İki üç kişi girip Antipholus'u bağlamaya kalkışırlar. Antipholus karşı koyar.)

PINCH

Daha adam lazım. İçindeki cin çok kötü.

LUCIANA

Vay canına, zavallı adam, ne kadar da soluk ve süzgün görünüyor.

E. ANTIPHOLUS

Ne oluyor yahu, öldürecek misiniz beni?
Hey zindancı, ben senin tutuklun değil miyim?
Beni elinden almalarına izin vermesene!

ZİNDANCI

Baylar, bırakın onu.
Benim tutuklum o, elimden alamazsınız.

PINCH

Uşağını da bağlayın, onun da aklı başında değil.

(Dromio'yu bağlarlar.)

ADRIANA

Sana ne oluyor aptal memur?
Zavallı bir adamın böyle sağa sola saldırıp
Kendini küçük düşürmesi hoşuna mı gidiyor?

ZİNDANCI

O benim tutuklum, bırakırsam,
Borçlu olduğu parayı benden isterler sonra.

ADRIANA

Ben onun borcunu temizlerim, merak etme.
Sen beni alacaklısına götür;

Nasıl borçlandığını öğrenelim, hemen öderim.
Doktor Bey, aman siz bakın da,
Sağ salim eve götürsünler.
Ne uğursuz bir gün!

E. ANTIPHOLUS
Ne uğursuz bir sürtük!

E. DROMIO
Efendim, sizin uğrunuza ben de bağlandım,

E. ANTIPHOLUS
Hadi sen de, alçak herif, beni çıldırtmak mı istiyorsun?

E. DROMIO
Boşa bağlanmayın efendim; çıldırın iyisi mi; "İblis!" diye bağırın. (48)

LUCIANA
Hay Allah, zavallılar, nasıl da aptalca konuşuyorlar!

ADRIANA
Hadi, götürün onu. Kardeşim, sen benimle gel.

(Zindancı, Adriana, Luciana ve Fahişe dışındakiler çıkar.)

Söylesene, kim şikâyet etmiş de tutuklanmış?

ZİNDANCI
Angelo diye bir kuyumcu. Tanıyor musunuz onu?

ADRIANA
Evet, tanıyorum. Borcu ne kadar?

ZİNDANCI
İki yüz duka.

ADRIANA
Neden borçlanmış?

ZİNDANCI
Kocanız ondan bir zincir almış.

ADRIANA
Benim için bir zincir ısmarlamıştı ama almamıştı.

FAHİŞE
Bugün kocanız öfkeden kudurmuş halde
Benim evime gelip yüzüğümü almıştı.
Yüzüğü biraz önce parmağında gördüm;
Daha sonra rastladığımda zincir de ondaydı.

ADRIANA
Olabilir, ama ben zinciri hiç görmedim.
Hadi bakalım zindancı, beni şu kuyumcuya götür.
Olan biteni tam olarak bilmek istiyorum.

(Siraküza'lı Antipholus'la Siraküza'lı Dromio, kılıçları çekilmiş vaziyette girer.)

LUCIANA
Tanrı bizi korusun, gene kurtulmuşlar!

ADRIANA
Kılıçlarını da çekmişler.
Hadi yine yardım çağırıp bağlatalım onları.

ZİNDANCI
Kaçın, bizi öldürecekler!

(S. Antipholus'la S. Dromio dışında herkes korkuyla kaçar.)

S. ANTIPHOLUS
Bak bu büyücüler kılıçtan korkuyor.

S. DROMIO
Karın olduğunu söyleyen kadın da kaçtı senden.

S. ANTIPHOLUS
Hadi Centaur'a [49] gidip eşyalarımızı toplayalım.
Bir an önce gemiye binmek için can atıyorum.

S. DROMIO

İsterseniz bu gece burada kalalım. Bence bize zarar vermezler. Siz de gördünüz, nazik davranıyorlar, altın veriyorlar. Aslında, halkı o kadar iyi huylu ki, benimle evlenmeyi kafasına koymuş o kaçık et dağı olmasa, hep bu memlekette kalıp büyücülük yapardım.

S. ANTIPHOLUS

Şehrin tümünü bana verseler gece burada kalmam.
Hadi yürü eşyalarımızı alıp binelim gemiye.

(Çıkarlar.)

BEŞİNCİ PERDE

Birinci Sahne

(Anka'nın önü. Bir Tüccar ve Kuyumcu Angelo girer.)

ANGELO
İşinizi aksattığım için kusura bakmayın efendim,
Ama yemin ederim zinciri almıştı benden;
Şimdi de şerefsizce inkâr ediyor.

TÜCCAR
Adamı şehirde nasıl bilirler?

ANGELO
Çok saygıdeğer biri olarak tanınır;
Kredisi sonsuzdur, herkesçe sevilir,
Dengi yoktur bu şehirde.
İsterse bir sözüyle
Benim servetim değerinde borç alabilir.

TÜCCAR
Sus sus, şuradan gelen o galiba.

(Sirakûza'lı Antipholus'la Sirakûza'lı Dromio girer.)

ANGELO
Evet o; sözünü ettiğimiz zincir de boynunda;
Almadım diye de utanmadan yemin etmişti oysa!
Siz de gelin, bakın konuşacağım onunla şimdi.
Signior Antipholus, çok şaşıyorum,

Bana bu utancı ve eziyeti niye reva gördünüz?
Şimdi açık açık boynunuzda taşıdığınız
Şu zinciri almadım diye benimle çekişip
Yeminler ederek kendi adınıza da leke sürdünüz.
İşin suçlaması, ayıbı, hapsi bir yana,
Şu şerefli dostumun da işini aksattınız.
Aramızdaki bu anlaşmazlık olmasaydı,
Bugün çoktan yelken açıp denize açılmıştı.
Benden aldınız bu zinciri değil mi?
İnkâr edebilir misiniz bunu?

S. ANTIPHOLUS
Evet, aldıysam aldım, ne olmuş? İnkâr filan etmedim ki.

TÜCCAR
Ettiniz bayım, üstelik yeminle.

S. ANTIPHOLUS
Kim duymuş inkâr ve yemin ettiğimi?

TÜCCAR
Senin de bildiğin gibi, şu kulaklarım duydu.
Ayıp sana ayıp, sefil! Yazık ki hâlâ,
Namuslu insanların yaşadığı yerde dolaşabiliyorsun.

S. ANTIPHOLUS
Alçak herif, sen kim oluyorsun da
Beni böyle suçlayabiliyorsun?
Şeref ve namusumu sana derhal kanıtlamaya hazırım;
Cesaretin varsa çık karşıma!

TÜCCAR
Dersini vereyim de gör bakalım, seni namussuz!
(Kılıçlarını çekerler.)
(Adriana, Luciana, Fahişe ve ötekiler girer.)

ADRIANA
Dur, Tanrı aşkına, yapma; deli o.

Biriniz onu tutup kılıcını alın.
Dromio'yu da bağlayın ve ikisini de evime götürün.

S. DROMIO
Kaçın efendim, kaçın! Tanrı aşkına. Bir eve girin.
İşte şurada bir manastır var. Hadi içeri, yoksa yandık!

(S. Antipholus ve S. Dromio manastıra girer.)
(Manastır Başrahibesi girer.)

BAŞRAHİBE
Susun hepiniz. Burada niye toplandınız?

ADRIANA
Aklını kaçıran zavallı kocamı götürmek için.
Bırakın girelim de sıkıca bağlayalım onu;
Sonra da iyileşsin diye eve götürürüz.

ANGELO
Aklının tam olarak yerinde olmadığı belliydi.

TÜCCAR
Ona kılıç çektiğime üzüldüm.

BAŞRAHİBE
Ne zamandır böyle çarpılmış durumda?

ADRIANA
Bu hafta biraz dalgın, aksi ve mahzundu;
Benim tanıdığım adamdan çok, çok farklıydı.
Ama bugüne kadar bu huzursuzluğu
Hiç böyle azgınlığa dönüşmemişti.

BAŞRAHİBE
Denizde gemisi filan battı da servet mi kaybetti?
Ya da, yakın bir dostu ölmüş olmasın? Yoksa,
Gözü yanıldı da, gönlü yasak aşka mı kaydı?
Genç erkeklerde çok rastlanır bu kusura;

Sınırsız özgürlük tanırlar gözlerine çünkü,
Diledikleri yere baksınlar diye.
Bunların hangisi geldi başına acaba?

ADRIANA
Eğer sonuncusu değilse, hiçbiri;
Yani, olur olmaz evden uzaklaştığına göre,
Ortada bir sevgili olabilir.

BAŞRAHİBE
Ama sen de bunun için ona çıkışmalıydın.

ADRIANA
Çıkışmaz olur muyum!

BAŞRAHİBE
Demek ki, yeterince sert değil.

ADRIANA
Terbiyemin elverdiği kadar sert.

BAŞRAHİBE
Ama yalnız başbaşayken.

ADRIANA
Yoo, başkalarının yanında da.

BAŞRAHİBE
Demek ki yeterince değil.

ADRIANA
Tartışmalarımızın tek konusu buydu.
Yatakta başına kakar, uykusunu zehir eder;
Yemekte başına kakar, lokmasını haram ederdim.
Başbaşayken başka şey konuşmaz,
Toplulukta hep oraya getirirdim lafı.
Ne kötülüğünü bırakırdım yaptığının ne iğrençliğini.

BAŞRAHİBE

Şimdi anlıyorum adamın niye çıldırdığını.
Kıskanç bir kadının zehir kusan yaygaraları
Kuduz köpeğin dişlerinden daha öldürücüdür.
Senin dırdırından uykuları kaçınca,
Başı dönmüş adamın anlaşılan.
Etine sos yerine zılgıt koymuşsun;
Ama huzursuz yenen yemek zor hazmedilir.
Demek ki adamı ateş basmış, nöbet gelmiş;
Nöbet dediğinse bir çeşit delilikten başka nedir?
Ne zaman biraz eğleneyim dese,
Kavga çıkarıp keyfini kaçırmışsın.
Eğlencesi engellendi mi insanın,
Peşinden mutlaka huysuz ve karamsar bunalım gelir:
Suratsız ve huzursuz çaresizliğin yoldaşı bunalım.
Onun ardındaysa,
Yaşamın düşmanı, solgun hastalıklardan oluşan
Koca bir felaket birliği vardır.
Yemek, eğlence ve yaşam güvencesi dinlenme;
Bunlar olmazsa, insan da çıldırır hayvan da.
Demek oluyor ki, senin kıskançlık nöbetlerin
Kocanı korkutup aklını başından kaçırmış.

LUCIANA

Ama ablam ona hep kibarca sitem ederdi;
O da, yalnızca kabalaşıp hırçınlaştığı zaman.

(Adriana'ya)

Bu suçlamalara niye cevap vermiyorsun?

ADRIANA

Onun sayesinde kendi kusurlarımı gördüm.
Hadi iyi insanlar, girin de tutun onu.

BAŞRAHİBE

Hayır, kimse giremez evime.

ADRIANA
O zaman hizmetkârlarınız getirsin kocamı.

BAŞRAHİBE
O da olmaz. Kocan burayı sığınak bildi.
Ben de, yine aklını başına getirene
Veya çabamın boş olduğunu anlayana kadar
Elinize bırakmayacağım onu.

ADRIANA
Kocamın yanında olup ona bakmak,
İyileşmesi için elimden geleni yapmak bana düşer.
Benim ödevim bu;
Başkasını da vekil bırakmak istemem.
Onun için, bırakın alıp eve götüreyim.

BAŞRAHİBE
Sabırlı ol; aklını başına getirmek için
Bildiğim bazı etkili yollara başvurmadan,
Şifalı şerbetleri, ilaçları, kutsal duaları denemeden
Şuradan şuraya kımıldamasına izin vermem.
Muhtaç kişiden yardım esirgememek
İçtiğim andın bir parçası,
Mezhebimin bana yüklediği bir ödevdir.
Onun için, şimdi sen git
Ve bırak o da burada benimle kalsın.

ADRIANA
Kocamı bırakıp hiçbir yere gitmem.
Ayrıca, kan kocayı birbirinden ayırmak da
Sizin kutsal kişiliğinize yakışmıyor.

BAŞRAHİBE
Sus ve git. O burada kalacak.

(Çıkar.)

LUCIANA
(Adriana'ya)

Bu hakareti Dük'e şikâyet et.

ADRIANA
Hadi gidelim. Ayaklarına kapanacağım;
Gözyaşlarım ve dualarımla onu buraya gelmeye
Ve Başrahibe'den kocamı zorla geri almaya
Razı edene kadar da kalkmayacağım.

TÜCCAR
Çana bakılırsa saat beş oldu herhalde.
Eminim birazdan Dük bizzat bu tarafa,
Manastır hendeklerinin arkasındaki
Bu ölüm meydanına, insana acı veren bu idam yerine,
Bu hüzünlü vadiye gelir.

ANGELO
Niye geliyor?

TÜCCAR
Bu şehrin kanun ve kuralları yasakladığı halde
Koya girerek bahtsız bir şekilde suç işleyen
Siraküza'lı saygın bir tüccarın
Halk önünde başının kesildiğini görmek için.

ANGELO
İşte geliyorlar. Adamın ölümünü göreceğiz.

LUCIANA
Manastırın yanından geçerken Dük'ün önünde eğil.

(Efes Dükü Solinus, başı açık olarak Siraküza'lı Tüccar Egeon, Cellat ve öteki görevliler girer.)

DÜK
Bir kere daha halka duyurun.

İstenen bedeli ödeyecek dostu çıkarsa
Ölümden kurtulur; bu hakkı veriyoruz ona.

ADRIANA
Muhterem efendimiz, Başrahibe'ye karşı adalet istiyorum.

DÜK
Dürüst ve saygıdeğer bir hanımefendidir o.
Sana haksızlık etmiş olamaz.

ADRIANA
Dük hazretleri, sizin de teşvikinizle,
Kendime ve benim olan her şeye efendi bildiğim
Kocam Antipholus
Korkunç bir delilik nöbetine tutuldu;
Perişan bir vaziyette sokaklara düştü,
Peşinde de, aynı onun gibi çıldırmış olan kölesi.
İnsanların evine girip onları rahatsız etmeye,
Gözleri dönmüş bir halde, yüzük, mücevher,
Ellerine ne geçerse alıp götürmeye başladılar.
Bir defasında, o meczup haliyle,
Kime ne zarar verdiğini araştırıp
Elimden geleni yapmaya çabalarken,
Onu da bağlatıp eve göndermiştim.
Ama, nasıl becermiş bilmiyorum,
Muhafızlarının elinden kurtulmuş.
Çünkü çok geçmeden, o deli uşağıyla birlikte,
Gözleri dönmüş bir halde
Yalın kılıç karşımıza çıkıp
Kudurmuş gibi üzerimize saldırdılar
Ve bizi kovalamaya başladılar.
Neyse, yardım çağırıp zor bela
Yine bağlattık onları.
Sonra kurtulup şu manastıra sığındılar;
Biz de peşlerinden geldik.

Ama Başrahibe kapıları yüzüme kapattı;
Ne bizi içeri bırakıp onu almamıza izin veriyor,
Ne de dışarı gönderiyor.
Onun için, lütfedin de Dük hazretleri,
Emir buyurun, onu dışarı göndersinler,
Biz de hemen götürüp çare arayalım derdine.

DÜK

Savaşlarda büyük hizmeti dokunmuştur kocanın bana.
Sen onu döşeğinin efendisi yaptığında, ben de,
Elimden gelen iyiliği ve yardımı ondan esirgemeyeceğime
Hükümdar sözü vermiştim.
Hadi, birkaçınız gidip manastır kapısını vurun,
Başrahibe'yi buraya çağırın.
Buradan ayrılmadan bu işi halledelim.

(Bir Haberci girer.)

HABERCİ

Ah, hanımefendi, hanımefendi, hemen kaçın buradan!
Efendimle uşağı iplerini koparıp kurtuldular,
Hizmetçileri sıra dayağından geçirdiler,
Doktoru bağlayıp sakalını tutuşturdular,
Sonra da yanan sakalı söndürüyoruz diye,
Suratına kova kova çamur attılar.
Sonra da, efendim adamı tutarken,
Uşağı da makası alıp soytarı gibi kırptı onu. (50)
Hemen yardım göndermezseniz,
Bence cinciyi kesin öldürecekler.

ADRIANA

Şapşallığı bırak; efendin de uşağı da burada olduğuna göre,
Bize anlattıkların doğru olamaz.

HABERCİ

Hanımefendi, yalanım varsa canım çıksın.
Olanları gördükten sonra soluk almadan buraya geldim.

Hep bağırarak seni arıyor ve yemin ediyor:
Yakalarsa suratını yakıp ucubeye çevirecekmiş.

(İçerden sesler gelir.)

Bak, bak, işte sesi geliyor hanımefendi. Kaçın, durmayın!

DÜK
Gel, yanımda dur. Korkma. Siz, harbelerle koruyun onu. (51)

ADRIANA
Vay canına! Bu kocam! Siz de tanıksınız,
Görünmez olup uçmuş işte.
Daha biraz önce şu manastıra girmişti,
Şimdiyse orada; akıl alır gibi değil.

(Efes'li Antipholus'la Efesli Dromio girer.)

E. ANTIPHOLUS
Adalet, Dük hazretleri, adalet diliyorum, ne olur!
Hiç değilse, savaşlarda yanında yer alarak
Yaptığım hizmet hatırına,
Canını kurtarmak için aldığım derin yaralar hatırına;
Senin uğruna kaybettiğim onca kan hatırına
Adalet diliyorum senden şimdi.

EGEON
(Kendi kendine)

Eğer ölüm korkusu aklımı başımdan almadıysa,
Oğlum Antipholus'la Dromio duruyor karşımda.

E. ANTIPHOLUS
Adalet, ulu Hükümdar! Şuradaki kadına karşı;
Karım olsun diye bana verdiğin,
Ama, akla gelebilecek en kötü şekilde
Beni aşağılayıp şerefimi lekeleyen o kadına karşı.
Bu kadının bana bugün utanmadan yaptığı şeyleri
İnsan hayalinde görse inanmaz.

DÜK
Ne yaptığını anlatırsan, adaletimi göreceksin.

E. ANTIPHOLUS
Bugün, yüce Dük, kendisi sürtüklerle evimde eğlenirken
Kapıları üstüme kapattı.

DÜK
Büyük bir kusur. Söyle, kadın, öyle mi yaptın?

ADRIANA
Hayır, sayın Lordum. Ben, o ve kız kardeşim,
Bugün birlikte yemek yedik.
Ruhum rahat yüzü görmesin suçlaması doğruysa.

LUCIANA
Evet Lordum, size söylediği doğru değilse,
Gündüz huzur, gece uyku haram olsun bana da.

ANGELO
Ah ikiyüzlü kadın! İkisi de yalan söylüyor.
Deli adam haklı suçlamasında.

E. ANTIPHOLUS
Lordum, ne söylediğimi biliyorum ben;
Bana yapılanlar, daha akıllı birini bile
Deliye döndürmeye yeterdi ama,
Ne şarabın etkisiyle başım dönüyor benim,
Ne de öfkeden aklımı oynattım.
Bu kadın beni bugün yemek saatinde içeri almadı.
Şu kuyumcu da onun yardakçısı olmasa
Tanıklık edebilirdi; o da benimleydi çünkü.
Hatta sonra, bir zincir kolye getirmeye gitti.
Kolyeyi, Balthazar'la yemek yediğimiz
Kirpi'ye getirmeye söz vermişti.
Yemeğimiz bittiğinde hâlâ gelmeyince,

Onu aramaya çıktım ve sokakta rastladım ona.
Yanında da şu bey vardı.
Orada bu iftiracı kuyumcu yeminle
Bugün zinciri ondan aldığımı iddia etti.
Oysa, Tanrı biliyor ki, görmemiştim bile zinciri.
Ama görevli çağırıp beni tutuklattı.
Ben itiraz etmeden, birkaç duka getirsin diye
Uşağımı eve gönderdim ama getirmeden geldi.
O zaman görevli memura rica ettim,
Birlikte evime gittik.
Yolda karımla kardeşine
Ve onlarla birlik oldukları anlaşılan
Bir grup eşkiyaya rastladık.
Yanlarında da Pinch denen bir alçak vardı;
Açlıktan avurtları çökmüş,
Bir deri bir kemik kalmış bir şarlatan;
İçi geçmiş bir madrabaz ve falcı bozuntusu;
İnsana yiyecekmiş gibi dik dik bakan,
Gözleri çukura kaçmış, sefil bir meczup,
Yaşayan bir ölü. İnanmazsınız ama,
Cincilik taslayan bu uğursuz köle,
Gözlerimin içine bakıp nabzımı filan saydı
Ve yüzüme baka baka yüzsüzlüğü ele alıp
"Bu adam çarpılmış," diye bağırdı.
Sonra hep birlikte üstüme atlayıp beni bağladılar;
Götürüp karanlık ve ıslak bir odaya kapattılar.
Beni de uşağımı da öyle bağlı bıraktılar.
Sonra, dişlerimle kemire kemire
İplerimi çözdüm ve kurtuldum
Ve hemen siz Dük hazretlerine koştum.
Sizden dileğim, bu utançtan
Ve şerefime sürülen bu lekeden kurtulabilmem için
Ne gerekiyorsa yapmanızdır.

ANGELO
Lordum, doğrusunu isterseniz,
Yemeğini evde yemediğine ve dışarda bırakıldığına
Ben de tanığım.

DÜK
Peki senden öyle bir zincir aldı mı almadı mı?

ANGELO
Aldı Lordum. Koşarak buraya geldiğinde,
Bu insanlar da boynunda gördü zinciri.

TÜCCAR
(Antipholus'a)

Ayrıca, önce pazar yerinde inkâr ettikten sonra,
Zinciri ondan aldığını itiraf etmiştin;
Kulaklarımla duydum, yemin ederim.
O yüzden de sana kılıç çekmiştim;
Sen de şu manastıra kaçmıştın.
Herhalde mucizeyle çıktın dışarı.

E. ANTIPHOLUS
Hayatımda bu manastır duvarlarının içinde bulunmadım;
Sen de bana hiç kılıç falan çekmedin.
Yemin ederim ki zinciri de görmedim.
Hakkımdaki suçlamalarının hepsi yalan.

DÜK
Bu kadar karışık bir suçlama görmedim yahu!
Bence hepiniz Circe'nin [52] iksirinden içmişsiniz.
Adam içeri girmiş olsaydı, içerde olurdu.
Deli olsaydı, bu kadar akıllıca konuşamazdı.

(Adriana'ya)

Sen, yemekte evdeydi diyorsun.

Şu kuyumcu, değildi diyor.

(Dromio'ya)

Sen ne diyorsun ahbap?

E. DROMIO

Efendim şu kadınla birlikte Kirpi'de yemek yedi.

FAHİŞE

Evet yedi, parmağımdan da yüzüğü kaptı.

E. ANTIPHOLUS

Doğru efendim, bu yüzüğü ondan aldım.

DÜK

Onun bu manastıra girdiğini gördün mü?

FAHİŞE

Sizi karşımda gördüğüme ne kadar eminsem,
O kadar eminim girdiğine Lordum.

DÜK

Amma da iş! Başrahibe'yi çağırın buraya.
Bence ya sizin kafanız karışmış,
Ya da hepiniz zırdelisiniz.

(Bir kişi Başrahibe'yi çağırmaya gider.)

EGEON

Yüce Dük hazretleri, izninizle,
Bir kelime de ben söylemek isterim.
Yanılmıyorsam canımı kurtaracak bir dost gördüm;
Sanıyorum gerekli kefaleti ödeyebilir.

DÜK

Çekinme Siraküza'lı, ne söylemek istiyorsan söyle.

EGEON

Adınız Antipholus, değil mi bayım?
Bu da köleniz Dromio.

E. DROMIO
Bir saat öncesine kadar kölesiydim efendim.
Ama şükürler olsun, iplerimi kemirip kopardı;
Onun için artık yalnızca adamı Dromio'yum, kölesi değil.

EGEON
Herhalde ikiniz de beni hatırladınız.

E. DROMIO
Sizi görünce kendimizi hatırladık efendim;
Çünkü kısa bir süre önce biz sizin gibi bağlıydık.
Siz de mi Pinch'in hastasısınız yoksa?

EGEON
Niye öyle bakıyorsunuz bana, sanki beni tanımıyormuş gibi?

E. ANTIPHOLUS
Şimdiye kadar sizi hayatımda hiç görmedim.

EGEON
Ah, son gördüğünüzden bu yana
Keder beni çok değiştirdi.
Zamanın çarpıtan eli, dert dolu saatler boyu
Çirkin şekiller çizdi yüzüme.
Peki söylesenize, sesimi de mi tanımadınız?

E. ANTIPHOLUS
Tanıyamadık.

EGEON
Ya sen Dromio?

E. DROMIO
İnanın efendim, ben de tanıyamadım.

EGEON
Eminim tanıyacaksın.

E. DROMIO
Evet ama efendim, eminim tanımıyorum. Biri size tanımadım dediyse, herhalde ona inanmanız gerekiyor.

EGEON
Sesimi de tanımadın ha! Ah hain zaman!
Yedi yıl gibi kısacık bir sürede
Şu zavallı dilimi o kadar mı yarıp çatlattın ki,
Çektiğim acılarla o kadar mı kısıldı ki sesim,
Biricik oğlum tanımakta güçlük çekiyor?
Şu kırışmış yüzüm, ilik kurutan kış mevsiminin
Kar örtüsü altında görünmez olduysa da, (53)
Kanımı taşıyan bentlerin hepsi donduysa da;
Ömrümün gecesine hâlâ birkaç anı kaldığı gibi,
Gitgide sönen lambalarımda solgun bir ışık yandığı gibi, (54)
Sağır kulaklarım da hiç duymuyor sayılmaz daha.
Bütün bu eski tanıklarla yanılıyor olamam;
Oğlum Antipholus'sun sen benim, değil mi?

E. ANTIPHOLUS
Babamı hiç görmedim ki!

EGEON
Ama evlat, nasıl bilmezsin,
Daha yedi yıl önce Siraküza'da ayrıldık ya!
Belki de, oğlum, bu halimi görünce utancından
Tanıdığını belli edemedin.

E. ANTIPHOLUS
Hem Dük, hem de şehirde beni tanıyan herkes
Bunun doğru olmadığına tanıklık edebilir.
Hayatımda Siraküza'yı görmüş değilim.

DÜK
Bak Siraküza'lı, yirmi yıldır
Ben Antipholus'un hamisiyim.

Bu süre içinde Siraküza'yı hiç görmedi.
Galiba ihtiyarlıktan ve başına gelenlerden bunamışsın sen.

(Başrahibe, S. Antipholus ve S. Dromio girer).

BAŞRAHİBE
Yüce Dük hazretleri, büyük haksızlığa uğramış bu adam.

(Herkes, yeni gelenlerin çevresine toplanır.)

ADRIANA
Ya iki koca görüyorum, ya da gözlerim aldanıyor.

DÜK
Bunlardan biri ötekinin meleği; (55)
Ama hangisi gerçek adam, hangisi ruh?
Kim ayırabilir onları?

S. DROMIO
Dromio benim, efendim. Söyleyin ona gitsin buradan.

E. DROMIO
Dromio benim, efendim. Ne olur, bırakın kalayım.

S. ANTIPHOLUS
Egeon değil misin sen? Yoksa hortlağı mısın?

S. DROMIO
Ah ihtiyar efendiciğim! Kim bağlamış onu böyle?

BAŞRAHİBE
Kim bağlamış olursa olsun, ben çözerim bağlarını;
O özgürlüğüne kavuşur, ben de bir kocaya.
Söylesene koca Egeon, bir zamanlar,
Sana bir batında nur topu gibi iki oğlan doğuran
Emilia diye bir karın yok muydu?
Eğer sen o Egeon'san konuş,
Söyle karşında duran Emilia'ya.

DÜK

İşte sabahki hikâyesi doğru çıkmaya başlıyor.
Şu ikisi Antipholus'lar, birbirinin tıpkısı;
Şu ikisi de Dromio'lar, kalıptan çıkmış gibi;
Anlattığı deniz kazası da şimdi yerine oturdu.
Bunlar bu çocukların ana babası;
Kader onları yine bir araya getirdi.

EGEON

Hayal görmüyorsam, sen Emilia'sın.
Eğer sen oysan, söyle bana, seninle birlikte
O ölümcül teknede sürüklenen oğlum nerede?

BAŞRAHİBE

Onu, beni ve Dromio'yu, hepimizi,
Epidamnum'lu birkaç kişi kurtarmıştı;
Ama çok geçmeden Korint'li zorba balıkçılar
Dromio'yla oğlumu onların elinden zorla aldı;
Beni de Epidamnum'lularla bıraktılar.
Onların başına ne geldiğini bilmiyorum;
Bana ne olduğunu ise işte görüyorsunuz.

DÜK

(S. Antipholus'a)

Antipholus, önce sen geldin Korint'ten, değil mi?

S. ANTIPHOLUS

Hayır efendim; Ben Siraküza'dan geldim.

DÜK

Bir dakika; şöyle ayrılın bakalım.
Kimin kim olduğunu anlayamıyorum.

E. ANTIPHOLUS

Ben Korint'ten geldim Lord hazretleri.

E. DROMIO

Ben de onunla geldim.

E. ANTIPHOLUS
Bizi bu şehre, şanlı amcanız,
O büyük savaşçı Dük Menaphon getirmişti.

ADRIANA
Bugün benimle yemek yiyen hanginiz?

S. ANTIPHOLUS
Benim hanımefendi.

ADRIANA
Peki sen benim kocam değil misin?

E. ANTIPHOLUS
Hayır, bu soruya benim cevabım hayır.

S. ANTIPHOLUS
Benimki de öyle. Ama bana hep kocam demişti;
Kız kardeşi olan şuradaki sayın bayan da,
Bana kardeşim diye hitap etmişti.

(Luciana'ya)

Burada gördüklerim ve duyduklarım hayal değilse,
Size o gün dediklerimi
Doğrulamaya fırsatım olur umarım.

ANGELO
İşte bayım, benden aldığınız zincir buydu.

S. ANTIPHOLUS
Sanırım öyle, bayım. İnkâr etmiyorum.

E. ANTIPHOLUS
Ve siz, bayım, bu zincir için beni tutuklatmıştınız.

ANGELO
Sanırım öyle, bayım. İnkâr etmiyorum.

ADRIANA
(E. Antipholus'a)

Size Dromio'yla kefalet parası göndermiştim bayım,
Ama galiba getirmedi.

E. DROMIO
Yoo, benimle değil.

S. ANTIPHOLUS
Bu kese dolusu dukayı sizden aldım;
Uşağım Dromio getirdi onu.
Galiba biz hep birbirimizin uşağına rastlamışız;
Beni o sanmışlar, onu da ben.
Yanlışlıklar da buradan doğmuş.

E. ANTIPHOLUS
Bu dukaları babamın kefaleti olarak veriyorum.

DÜK
Gerek yok. Babanın canı bağışlandı.

FAHİŞE
Bayım, elmasımı alabilir miyim lütfen?

E. ANTIPHOLUS
Tabii, buyur. Eğlence için de teşekkürler.

BAŞRAHİBE
Şanlı Dük, size zahmet olmazsa,
Bizimle birlikte şu manastıra gelin
Ve başımıza gelenleri hepimizden dinleyin.
Bir günün yanılgısı,
Burada bulunan herkesin başına
Ne dertler açmış görün.
Hadi, gelin bizimle; pişman olmayacaksınız.
Otuz üç yıl hep sizi aradım evlatlarım
Ve şu dakikaya kadar da

Bu ağır yük kalkmamıştı omuzlarımdan.
Sayın Dük, kocam, her iki evladım
Ve onların doğumunun takvimi olan sizler; (56)
Hepiniz gelin, yarenlik şölenine gidiyoruz. (57)
Çektiğimiz bunca acıya
Böylesi bir yeniden doğuş yaraşırdı ancak.

DÜK
Bu şölende yarenlik etmek için sabırsızlanıyorum.

(Dromio ve Antipholus kardeşler dışında herkes çıkar.)

S. DROMIO
(E. Antipholus'a)

Gemiden eşyalarınızı alayım mı efendim?

E. ANTIPHOLUS
Dromio, hangi eşyalarımı yüklemiştin?

S. DROMIO
Centaur hanındaki eşyaları efendim.

S. ANTIPHOLUS
Bana konuşuyor. Senin efendin benim Dromio.
Bence hep birlikte gidip şu işe bakalım.
Hadi kucakla kardeşini; sevincinizi paylaşın.

(Antipholus kardeşler çıkar.)

S. DROMIO
Senin efendinin evinde tombul bir taze var;
Bugün mutfakta beni iyi ağırladı doğrusu.
Artık benim karım değil kız kardeşim olacak.

E. DROMIO
Karşımda duran kardeşim değil bir ayna sanki.
Sana bakıyorum da, bayağı sevimliymişim yani!
Hadi girip dinleyelim ne konuştuklarını.

S. DROMIO
Önden buyur lütfen; sen benden yaşlısın.

E. DROMIO
Al işte! Nasıl çözelim şimdi bu sorunu?

S. DROMIO
Daha sonra, kim yaşlı diye çöp tutarız. [58] O zamana kadar, sen öne düş.

E. DROMIO
Yok yok, o zaman,
Dünyaya iki kardeş birlikte geldiğimize göre,
İçeri de el ele, yan yana girelim.
(Çıkarlar.)

NOTLAR

(1) Epidamnum: Adriyatik'te bir liman şehri.

(2) İkizlere başlangıçta birbirlerinden farklı adlar verildiği anlaşılıyor.

(3) "Kaygılarımın en yaşlısı": Egeon, "en uzun süre sevdiğim ve üzerine titrediğim kişi," demek istiyor.

(4) "Cansız sonunu" ("lifeless end"): Shakespeare'e özgü bir ifade. Egeon için yaşama ("canlı" kalma) ümidi yok.

(5) Dromio, Antipholus'a kendi yaşını hatırlatıyor.

(6) "Yemek zamanı geçti," diyor.

(7) Kuskun: Atın kuyruğunun altından dolanarak eğerine bağlanan kayış.

(8) "Anka"ya: Tüccar Antipholus'un, aynı zamanda iş yeri olan evinin önünde bir "Anka Kuşu" levhası veya arması olduğu anlaşılıyor.

(9) Saray soytarıları, görevleri gereği, hakarete uğrasalar veya aşağılansalar, hatta dayak yeseler de tahammüllü ve sabırlı olmak zorunda.

(10) Adriana, kocası başkalarıyla çokça vakit geçirdiğinden, ondan biraz soğumuş olmakla birlikte, onu hâlâ değerli bulduğunu söylüyor.

(11) Dromio, "Kuru şey yerseniz içiniz de kurur, safranız artar ve öfkelenirsiniz," diyor. İnsanda safra fazlalığının hastalık derecesinde öfkeye yol açtığına inanılırmış.

(12) S. Antipholus, "devir ve temlik" anlamına gelen bir hukuk terimi kullanıyor.

(13) Cinsel temasla ("eğlence" sırasında) geçen frengi vb. hastalıklardan söz ediliyor.

(14) "Aynı damlayı" geri almaya kalkışırsanız alamazsınız; ya daha azını, ya da daha çoğunu almak zorundasınız diyor.

(15) S. Dromio, özgürlüğün hasretini çektiğini ima ediyor.

(16) Dönemin tiyatrolarında, sahnenin üstüne rastlayan kısımdaki balkona benzer bir bölmeden söz ediliyor.

(17) "Tomruk": Suçlular zaman zaman, arabaya öküz koşar gibi iki tahta (tomruk) arasından kafaları geçirilerek elleri iki yana bağlanır, halka teşhir edilirmiş.

(18) "Kirpi": Sözü edilen kadının oturduğu evin adı.

(19) Bu sözler bazı eleştirmenlerce, Kraliçe I. Elizabeth'e övgü olarak yorumlanıyor.

(20) "Ölüm", Shakespeare ve çağdaşlarınca zaman zaman "cinsel birleşme, doyum, orgazm" anlamını da kapsar şekilde kullanılır. Burada da, cinsel imge ve imaları zamanlar biçimde kullanılıyor.

(21) Bu kadına hem "Nell" hem de "Luce" dendiği anlaşılıyor.

(22) Burada, 1590'larda Fransa'da Katolik Birliği'nin Kral IV. Henry'ye karşı ("yukarı doğru") ayaklanmasından söz edildiği sanılıyor. Aynı zamanda, Nell'in frengi gibi bir hastalıktan dolayı alnında derinin pul pul kalktığı ve yaraların saçına doğru yürüdüğü ima ediliyor olabilir.

(23) Kadının dişlerinden söz ediyor. İngiltere'nin güneyinde dik yarlar halinde yükselen Dover kıyıları tebeşir beyazlığında olduğundan, bu renk zaman zaman İngiltere'nin simgesi olarak kullanılır. S. Dromio kadının dişlerinin beyaz (temiz) olmadığını söylüyor.

(24) Burada S. Dromio'nun neyi kastettiği tam olarak anlaşılamamakla birlikte, kadının gözlerindeki çapak veya akıntıdan, veya burnundaki akıntıdan söz ediyor olabilir. "Tuzlu akıntı": Manş Denizi.

(25) S. Dromio, kadının burnunun sürekli aktığından söz ediyor. Shakespeare'in oyun ve şiirlerinde, Amerika'ya tek doğrudan değini burada yer alıyor.

(26) Belçika ve Hollanda'ya "alçak ülkeler" ("low countries") de dendiği için, S. Dromio kelime oyunu yapıyor.

(27) Köpek bir çark içinde yürütülüyor; çark da bir mekanizma vasıtasıyla, ateşte kızartılacak koyun, domuz, vb.'nin bağlı olduğu şişi çeviriyor.

(28) Dromio, kendine eğlence çıkacağı için, ya da dayağı yiyecek kendisi olmayacağı için seviniyor olabilir. Buradaki espri anlaşılmıyor.

(29) Hayat suyu ("aqua vitae"): Bir tür likör, alkollü içki (belki de deniz tutmasına karşı).

(30) S. Dromio, başına gelebileceği tahmin ettiği için idam ipinin "ilmeğini" düşünüyor olabilir. Oysa, ip almaya giden öteki Dromio'ydu.

(31) "Duygularının çatışması yüzüne yansıyor muydu?" diyor.

(32) "Benim gördüğüm kusurları başkaları görmesin isterim," diyor.

(33) Tartar: "Tartarus"un kısaltılmışı. Klasik mitolojide, yeryüzünün derinliklerine verilen ad, bir tür cehennem. Bu kelime, ses benzeşimiyle Tatarları da çağrıştırıyor.

(34) Güvenlik görevlisini kastediyor. Bu görevlilerin deri giysileri kolay eskimezmiş.

(35) Anlamı bulanık bir dize. "Zamanın geçtiğini ancak mevsimlere bakarak anlıyoruz," diyor olabilir.

(36) Kocasına yardım edebileceği düşüncesiyle huzur buluyor, ama olanlardan dolayı acı duyuyor.

(37) Laponya, cadı ve büyücülerin "ana vatanı" olarak bilinirmiş.

(38) İncil'den bir kıssaya değiniliyor: "Savurgan evlat," varını yoğunu yedikten sonra pişmanlık içinde baba evine döner ve orada ırgatlık etmek ister. Ancak, iyi kalpli baba oğlunu bağrına basar, giydirir ve onun için besili bir dana kestirir. Burada ayrıca, bir tür "savurgan" sayılabilecek borçlularla da bağlantı kuruluyor olabilir.

(39) "Keman": Aslında "Bass Viol," çağın kemana benzer müzik aletlerinden "viola da gamba".

(40) "Değnek": Görevlinin mevkiini belirten değnek, asa. Burada Dromio, Shakespeare'in çağında halkın güvenlik güçleri için beslediği duygulara "tercüman oluyor".

(41) "Cinsel hastalık bulaştırır," diyor.

(42) "Kaşık eti": Hastalara ve çocuklara verilen lapa türü bir yiyecek.

(43) "Şeytanla yemeğe oturanın kaşığı uzun olmalı": Atasözü.

(44) Tavus kuşu kibir simgesiymiş. Dromio'nun ne demek istediği tam olarak anlaşılmıyor.

(45) "Respice finem": Latince, "son günü (yani, ölümü) unutma". Papağanlara öğretilen sözlerden biri de "ip" ("a rope") miş. Dromio'nun sözleri o çağda, özellikle belli bir sınıf için ölümün ne kadar yakın (ve insanların aklından çıkmayan bir kavram) olduğunu gösteriyor.

(46) O çağda ruhlarla ve cinlerle konuşma dilinin Latince olduğuna inanılıyor. Latinceyi ise genellikle okumuş insanlar ve din adamları biliyor.

(47) "Sans fable": Fransızca, "yalan değil," "hilafsız".

(48) "İblis! diye bağırın": İki anlamlı: Antipholus böylece, a) hırsını almış olacak, b) içindeki cine seslenecek.

(49) Centaur: Kaldıkları hanın adı. ("Centaur": Mitolojide, insan başlı at.)

(50) Profesyonel soytarılar çoğu zaman saç ve sakallarını tıraş ederlermiş.

(51) Oradaki muhafızlara sesleniyor. "Harbe": Bir tür mızrak. Tam olarak sözü edilen alet, "halberd": Ucu baltalı harbe.

(52) Homeros'un *Odisseia* destanında adı geçen bir büyücü kadın. Circe, iksiriyle insanları domuza çevirirmiş.

(53) Ağarmış sakalını kastediyor.

(54) Gözlerini kastediyor.

(55) "Melek": Oyunun aslında "genius": Bir tür "yoldaş ruh". Zamanın inancına göre, bireylerin, görünüşte onların tıpkısı, birer "yoldaş ruhu" olur ve ömürleri boyunca kaderlerine yön verirmiş.

(56) "Takvimi": Dromio'lar, Antipholus'larla aynı zamanda doğduklarından, Antipholus'ların yaşının belirlenmesinde işe yarıyorlar.

(57) Bu sahnedeki başlıca kişilerden her birinin simgesel olarak yeniden vaftiz edileceği ve bu yolla kimliğini yeniden tanıma fırsatı elde edeceği özel bir törenden söz ediliyor.

(58) "Çöp tutarız": Biri uzun, biri kısa iki çöp tutacaklar ve örneğin kısayı çeken kaybedecek.

W. Shakespeare

YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI

- Antonius ve Kleopatra
- Atinalı Timon
- Bir Yaz Gecesi Rüyası
- Coriolanus
- Fırtına
- Hamlet
- IV. Henry
- Julius Caesar
- Kral Lear
- Macbeth
- Onikinci Gece
- Othello
- Romeo ve Juliet
- Soneler
- Venedik Taciri
- Yanlışlıklar Komedyası
- Yeter ki Sonu İyi Bitsin

ISBN 975-14-0398-7

9 789751 403988